

DE OORLOG, 28 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20370]

[Vrijdag 28 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 28 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20370]	1
DE OORLOG.	2
TELEGRAMMEN.	2
De stemming in den Elzas. — Mgr. Kannengeiser gefusilleerd.	2
Wat een priester uit de omstreken van Charleroi vertelde.	3
Een moedige landgenoot. — Priesters gefusilleerd.	4
Hoe generaal Leman zijn degen overgaf.	5
De gevechten rond Mechelen.	7
De toestand te Antwerpen.	7
Belgische vluchtelingen.	8
Overzicht van Fransche zijde.	9
Het vergaan van den kruiser "Magdeburg".	9
De "Kaiser Wilhelm der Grosse" in den grond geboord.	9
Koning George aan koning Albert.	9
De Engelsche troepen.	10
De socialisten en de Fransche regeering.	10
Japan en Oostenrijk.	10
Schip vergaan.	10
Schepen verongelukt op mijnen.	10
De bondgenooten.	10
De oeconomische toestand in Duitschland.	10
Het begin van het einde?	11
Inlevering van wapens.	11
Toestand in Tunis.	11
BUITENLAND.	11
DE SCHENNIS VAN BELGIË'S NEUTRALITEIT OF: WEDERZIJDSCHEN BESCHULDIGINGEN.	11
GEMENGDE BERICHTEN.	11
Een oordeel van wijlen Paus Pius X over den oorlog?	11
Schandelijk.	12
Nederland's neutraliteit verdacht.	12
De oorlog op zee.	12
Door z'n lorgnet gered.	12
BINNENLAND.	12
KORTZICHTIGHEID.	12
IRONIE DER GESCHIEDENIS.	13
UITVOERVERBOD ROGGE.	13
BEURSWET.	14
RAAD VAN STATE.	14
INVOER VAN GRAAN.	14
AMERIKAANSCHEN REIZIGERS.	14
DE OORLOG.	14
Mechelen door de Duitschers hernomen?	14
Russische krijgsgevangenen.	14
De toestand in Servië.	14
DUITSCHEN KRUISER IN DE LUCHT GEVLOGEN.	14
Protest van een Engelschman.	15
Fransche mishandelingen?	15
Dorp platgeschoten.	15
DE OORLOG.	15
Een Hollandsche spion?	15
De Paters Trappisten in den Elzas.	15
Keizer Frans Jozef aan Keizer Wilhelm en generaal Moltke.	15
Een lofspraak op het Britsche leger.	16
Russische vijandschap tegen Duitschland en Oostenrijk.	16
EEN OFFICIEELE MEDEDEELING DER FRANSCHEN REGEERING.	16
De Russen nabij Koningsbergen.	16
Rondom Namen.	16
Na den dood des Pausen.	16
Het Testament.	16
Vorbereiding van het Conclave.	17

DE OORLOG.	17
De opmarsch der Duitschers.	17
De toestand in Oost-Pruisen.	18
Veelzijdige inlichting.	19
De commandant van een Russisch legercorps."	19
BINNENLAND.	19
EXPORT NAAR JAVA.	19
WERKLOOZENVERZEKERING.	19
Allerlei oorlogsberichten.	21
DUITSCH BERICHT.	21
BELGISCHE DESERTEURS.	21
DE VERDEDIGER VAN LUIK TE MAAGDENBURG.	21
PATRIOTISCHE GEEST IN DUITSCHLAND.	21
MILLERAND OMHELST JOFFRE.	22
AMERIKANEN EN ROTTERDAM.	22
DE "ALICE H" EN DE "HOUDDIJK".	22
ZEDELIJKE GEVAREN.	22
BUITENLANDSCHE DAGBLADEN.	22
IN- EN UITVOER.	22
DS. A.S. TALMA.	23
BELGISCH BANKPAPIER.	23

5

DE OORLOG.

Een Bisschop gefusilleerd? – Wat een priester uit Charleroi vertelde... – Een moedige landgenoot. – Hoe generaal Leman zijn degen overgaf. – De gevechten rond Mechelen. – Een Duitse hulpkruiser in den grond geboord. – De Russen bij Königsberg.

TELEGRAMMEN.

De stemming in den Elzas. – Mgr. Kannengeiser gefusilleerd.

15 BELFORT, 21 Aug. (Van onzen Franschen oorlogscorrespondent Th.) Sedert ik de laatste
 maal schreef, waren mijn avonturen minder belangrijk, want al schijnt het toeval mij
 niet gunstig met de bijwoning der krijgsbedrijven de Generale Staf is er nog minder
 toe gestemd, correspondenten hun taak te vergemakkelijken. Slechts met middelen, die
 20 haast spionnenmiddelen lijken, is het mogelijk, nieuws te vergaren, dat er echter op
 het oogenblik minder is dan in de beschrijving der eerste grensgevechten in mijn
 beide vorige brieven. (Wij hebben deze brieven niet ontvangen. Red. T.) Wij gaan
 zoetjesaan naar de Vendanges. Men voelt 's morgens de eerste huiveringen van den
 goudgelen herfst en de zon speelt eene andere muziek door de lucht en over de
 25 heuvels, waar de druiven rijpen. Wij naderen de Vendanges! Maar "adieu paniers,
 verdanges sont faites" zooals men hier soms nog zegt. Ik geloof niet, dat wij 't
 volgend jaar onzen goeden Elzasser wijn zullen drinken, 't eenige waarover de
 30 Saksers, die hier komen vechten, tevreden zijn. Ik weet niet wie de muziek zou maken
 bij den oogst, waarvan ik niet weet wie hem binnen zou halen. Want het is oorlog en
 de Elzas komt meer en meer te midden van de hoos, die uit den hoek van Belfort waait
 en uit het Moezel-gat! Zoo liep ik dezen laat-zomer-morgen tusschen de verrukkelijke
 35 heuvelen in de omstreken van het middeleeuwsche Colmar, mijmerende over den
 geheimzinnigen oorlog, mijmerende hoe hoog tijd het wordt, dat er een einde komt aan
 de Duitse "regeneratie" van den Elzas. Als een stormwind was de Fransche voorhoede
 gestormd naar Mühlhausen, langs beide oevers van de eeuwig rustige Lauch,
 heldentroepen, dolzinnig ondergaande in een tegen-stormwind van snelgeconcentreerde
 40 vijandelijke regimenten. En er gingen een overwinningsbericht en krijgsgevangenen
 naar Berlijn om weer terug te komen in de plaatselijke kranten hier, die geheel
 zonder nieuws zijn, of slecht nieuws, en slecht nieuws omdat het is van vervalscht
 allooi. Ik lees maan van Duitse lauweren, van Belgische gruwelen, van 42 c.M.
 geschut en zelfs van 47 c.M. geschut, waarmee de Duitschers slechts vier schoten
 45 behoeven te lossen om een geheel modern fort geheel te verdelgen; ik lees voorts van
 een uhlaan, die tien kozakken neersteekt, van fraudes bij de Russische
 approviandeering, van Britsch-Indië, dat van voren tot achteren in revolutie
 verkeert, van 't Fransche leger, dat geen schoenen heeft, van oproer in Parijs etc.
 Och, och, och! wat een dagen voor ons, die rilden van aandoening toen het Fransche
 regiment de Mühlhauser bezetting overhoop rende! De eerste vreugde na '70! Werkelijk
 hier betreurt men nog het oude vaderland. Ieder huisgezin heeft of een oud-gediende,
 of een invalide, of het portret van een gesneuvelde; de kinderen spelen nog heimelijk
 soldaatje met Fransche kepi's en Fransche roodbroeken, zij bidden 's avonds nog voor
 Frankrijk. En toen op eens weer de Fransche trompetten schetterden door de straten,

50 heb ik in een eenvoudige woning een oud vaandel voor den dag zien halen, dat vier en
 veertig jaar verborgen bleef op den zolder. Het kon ontplooid worden en wij weenden
 van ontroering. De kleuren waren bleek, doch het symbool onverwoestbaar. Sinds niets
 55 meer! Dagen lang troepen-transporten, ontelbare spoorwagens met soldaten, kanonnen,
 proviand. Dagen achtereen de Duitsche volksliederen, - want de stemming wordt Duitsch
 of Fransch naarmate de Duitschers of Franschen vooruittrekken. Op onze opwindung
 volgde eene groote neerslachtigheid en zoo liep ik in dien morgen in het zachte
 licht, dat de heuvelen mij omsluierd terugkaatsten. Plotseling merk ik achter me het
 gonzen van een Avion; dat prikkelt altijd vooral in dezen tijd en te meer, daar ik
 60 hoorde knallen in de lucht en met spanning den wedstrijd volgde op leven en dood,
 welken ik u de vorige maal reeds beschreven heb.
 Doch deze Avion, die van Mühlhausen kwam, leek wel omfladderd van witte duiven. Hoe
 meer zij naderden, hoe meer ze papieren leken. Sapristi! Eén blik... bulletins...
 Elzasch patois... "Vive la France!" roep ik. Daar staat, dat de Belgen zich bedekken
 65 met roem, dat de Russen opmarcheeren, dat de Franschen de Vogezen bezetten, dat zij
 naderen in den Boven-Elzas, dat de Duitsche vloot opgesloten zit in de Baltische zee,
 dat de Fransche en Engelsche vloten meester zijn over alle wateren! Nieuws dat wel
 bekend zal zijn, doch waarvan ik hier geen enkele bijzonderheid controleeren kan.
 Onze technische ooeivaars, wederom verschrikt door de kanonnen, vluchtten westwaarts
 70 naar de kathedraal van Langres, waar ze gelijk nieuwe arabesken de nok afteekenen,
 witte wachters in den langzamen dag. Laten zij spoedig terugkeeren! Op mijn wandeling
 naar het naaste dorp, ontmoet ik een pastoor, die waarlijk met een middeleeuwsche
 rust loopt te brevieren, alsof er geen oorlog in het land is. Ik ijl naar hem toe en
 zwaai mijn bulletin. Hij haast zich niet! Hij lijkt wel verdrietig... Hij laat me
 75 geen woord zeggen, als ik hem overhaast heb aangesproken, maar hij zegt dadelijk: -
 Ze (de Duitschers) hebben zes mitrailleuses in mijnkerktoren gezet. En hebt ge 't al
 gehoord?... Monseigneur Kannengiesser is gefusilleerd. "Wat!" roep ik. Gisteravond
 bracht iemand me de "Liberté" uit Freiburg. Ze hebben eerst zijn woning in de lucht
 laten vliegen. Mon Dieu! Een Elzasch bisschop gefusilleerd, die blind was
 80 [Monseigneur Kannengiesser woonde te Kembs-Loechle, tegenover Istein, een onbekend
 dorpje, vergeten van de wereld. Hij was francophiel, schreef eene "Histoire du
 Kulturkampf", artikelen over het Centrum, in de "Correspondant" en een boek over de
 Duitsche missies en de Fransche missie, waarin hij de voorkeur gaf aan de Fransche.
 Maar moest daarom een blinde man gefusilleerd worden, moest daarom zijn huis
 85 gedynamiteerd worden?] Het is barbaarsch als het waar is, zeg ik van smart en
 verontwaardiging. Als ik u moest vertellen, wat hier al verbrand is, wat al
 gefusilleerd werd aan mannelijke inwoners tusschen de veertien en zestig jaar! En
 deze gruwelen, door de Duitschers oorlogsrecht geheeten, toegepast op verdachte
 elementen, geschieden in werkelijkheid uit haat tegen den ongetemden Elzas!

90 **Wat een priester uit de omstreken van Charleroi vertelde.**

ANTWERPEN, 27 Aug. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent.) Zoo juist komen tal
 van vluchtelingen binnen Antwerpen. Zij kwamen van de zijde van Mechelen. De meeste
 vluchtelingen zijn echter niet naar hier gekomen, maar naar Ostende, Gent enz.
 95 gegaan. Onder de hier in Antwerpen verdwaalden bevindt zich een Fransch-sprekend
 priester uit de mijnstreken rond Charleroi, waar zoo moorddadig gevochten is. Hij
 vertelde mij veel roerende episoden, ofschoon meestal zonder samenhang. Iets poog ik
 er van na te vertellen: Als een obsessie van dood en bloed zullen de doorleefde dagen
 100 nimmer uit mijn leven gaan. Het was het verschrikkelijkste der ontzettingen, die een
 mensch zich denken kan. In de Borinage zijn wij veel gewend. Vechterijen en
 drinkgelagen mag men er rekenen als gewone zaken. Maar onze verbeelding had zich toch
 deze ontgoochelende werkelijkheid nimmer kunnen voor den geest brengen. En toch...
 vreemd... vreemd... eerst nu, nu ik rustig tegenover u zit, nu ik mij kalm en veilig
 weet ver van de ellende, waarin ik - God alleen weet, hoezeer me dit smart - geen
 105 leniging meer kòn brengen, nu eerst vaart me de onzinnige angst aan. Gij, als
 dagbladschrijver, denkt natuurlijk een gansch verhaal van afgrijselijkheden uit mijn
 mond te hooren. Doch laat ik u zeggen: gij komt bedrogen uit! De werkelijkheid is zoo
 geheel, zoo absoluut anders als de verbeelding. Ik zag de verwoesting, de gewonden,
 de dooden, de hopelooze worsteling van man tegen man... ik gaf me er geen rekenschap
 110 van, het drong niet in allen omvang tot me door; van nature bangelijk, bleek in het
 gevaar mijn vrees geweken. Dat was geen moed, dat was iets machinaals in mij. Mijn
 geest was zoo helder als moest ik gewoon op bediening uit. Ik zag zoo klaar mijn taak
 voor me als op een kalmen zomernamiddag. Want ik moest hier zoovelen pogen te brengen
 115 brengen te midden van den strijd der volken. En ik heb gewonden en stervenden

bijgestaan, zooveel me dit doenlijk was. Uit de omstreken, ook uit mijn parochie, waren de bewoners meest naar Charleroi. Anderen nog meer verderop gevlucht, zoodra de Duitsche verkenners kwamen aanzetten. Zoo bevond ik me met velen hunner te Charleroi, dat door de Franschen zou verdedigd worden. Het zijn helden die Franschen, maar ze konden het niet uithouden tegen den moordenden mokerdruk der Duitschers. Een krankzinnige worsteling, een monsterachtig vechten van man tegen man, heeft Charleroi aanschouwd. De bewoners waren toen reeds weggevlucht. Toen de Franschen het stedeke niet konden houden, ben ik weggevlucht. Maar de Turcos zijn teruggekomen, hebben straat na straat, huis na huis weer aan de Pruisen ontruikt. Maar de Duitschers kregen al maar door, al maar door versterking. Langs Ottignies, Ligny, Fleurus, Ransart, Lodelinsart, van de andere zijde langs Flereffe, Tamines, kwamen de versterkingen aanzetten. Ik weet niet, hoe veel keer die kanswisseling in Charleroi plaats greep. Nu eens waren de Franschen, dan weder de Duitschers er meestere=. En beurtelings nestelden zij zih in de verlaten en stukgeschoten huizen in de razernij der wanhoop. De St. Antoine in de beneden-stad moet veel geleden hebben. Toen ik het laatst Charleroi uit de verte zag, waren de Duitschers er meester. En ik geloof, dat ze er meester zullen blijven, want de Franschen trokken terug. Overall lagen lijken en gewonden. In die krankzinnige worsteling kan niemand zich om hen bekreunen. Soms zag ik de lijken, eenigszins ineengezakt, maar toch nog rechtop staande in een hoek, tegen een muur, in een portiek, waar de vijandelijke kogel den dood gebracht had... Ge begrijpt, dat ik in den eigenlijken strijd niets heb kunnen uitrichten. Toen voor den eersten keer de Franschen weer meester waren van het terrein en eenige rust was ingetreden, heb ik gepoogd gewonden te helpen. Maar wat ken ik doen? Men dacht slechts aan den strijd. Ik kon slechts het lijden van sommigen eenigszins verlichten, het sterven vergemakkelijken, de smachtende lippen ietwat bevochtigen met water. En dan te moeten ervaren, datuw hulp niet wordt aanvaard, de priesterlijke hulp... dan te moeten zien, dat daar een jong leven stuiptrekkend eindigt, te bedenken, dat daar straks een ziel zal slaan vóór God – en dan te moeten ervaren, dat de haat tegen den priester zóó diep door gewetenloze leiders in 't jonge volk is geprent, dat in dezen stervensnood zelfs de ziel zich niet opricht tot God. Maar Goddank, die gevallen waren niet talrijk. De meesten kusten de scapulier-medaille, die ik hen voorhield – mijn crucifix was verloren geraakt. God moge hun allen genadig zijn. Velen hebben geleefd zonder God... vonden stervend thans hun God terug. En ik dacht aan het woord van Augustinus, dat God de wereld nog meer zal verbazen door zijn barmhartigheid dan door zijne gerechtigheid. Op mijn vlucht uit Charleroi lag een Duitscher in het veld te zieltogen. Hij had denkelijk tot de verkenningstroepen behoord, zijn grijze uniform zat vol bloed... de handen waren reeds verstijvende... 't oog half gebroken. Ik had niets meer bij mij om hem te helpen, geen water... geen verband, niets... niets zijn jas losknoopend zag ik, aan een zilver kettinkje een scapuliermedaille bevestigd, aan de eene zijde de beeltenis van het H. Hart, aan de andere die van O. L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand. Ik trachtte hem toe te spreken, maar hij verstond me niet... Hoe had ik deze oogenblikken gewenscht Duitsch te verstaan en te spreken... Ik wees hem op mijn tonsuur, toonde hem mijn brevier, dat nog in mijn zak zat, en trachtte hem te beduiden, dat een priester hem bijstond... Hij mompelde kreunende iets was het zijn biecht?... was het een gebed?... was het een laatste wensch?... God zal het gehoord hebben... Ik bad het confiteor en gaf hem de absolutie. Hij wees me op enkele brieven, die tusschen zijn uniform zaten en 't woord Mutter heb ik verstaan. Ik beduidde hem, dat ik begrepen had en bleef hem nabij tot het dichtdrukken der oogen den laatsten dienst was, dien ik dezen vijand van mijn vaderland bewijzen kon. De brieven bewaar ik als een biechtgeheim en ik hoop ze eens na deze dagen van verschrikking te kunnen zenden aan de diepbedroefde Mutter, wier adres ik er in vermeld vond. Dan zend ik haar met de brieven den laatsten groet van haar zoon...

170 **Een moedige landgenote. – Priesters gefusilleerd.**
 VISÉ, 27 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) Terwijl ik hier ben op weg naar Namen, als het me lukken wil tenminste, verneem ik nog interessant nieuws, dat ik trachten zal aan iemand mede te geven, die naar Maastricht gaat. Ik ben n.l. nog eens op bezoek geweest bij dr. Fr. Goffin, den directeur van het college of wel Klein-Seminarie "St. Hadelin," te Visé. De toestand is daar nog niets gunstiger dan bij mijn eerste bezoek en de brave directeur heeft steeds grooter lasten, grooter zorgen. Zijn gelaat, sinds lang niet meer geschoren, is gansch ingevallen en vertoont alle verschijnselen van zenuwuitputting. In zijn college worden thans weer 20 Duitsche soldaten verpleegd en slechts eenmaal kwam een Duitsch geneesheer hen bezoeken. Voor alles staat de eerw. directeur met een paar zusterkens alleen en de Duitschers denken er zelfs niet aan, om tenminste het eten voor hun 20 gewonden te verschaffen, terwijl

de voorraad hiervan toch zóó gering is, dat de directeur en de zusters het eten uit hunne monden sparen moeten om de gewonden te kunnen voeden. En welken dank ontvangen zij er voor? Reeds tien malen is den eerw. directeur aangezegd geworden, dat hij zou
185 worden gefusilleerd, en voortdurend neemt men hem gevangen onder beschuldiging, uit het gebouw geschoten te hebben, terwijl dit schieten in werkelijkheid slechts geschied door dronken Deutsche soldaten, die ergens loopen te dwalen of te plunderen, gelijk ik er ook straks weer heb opgemerkt. De eerw. directeur bracht me in de zaal, waar een oude man van 90 jaar, dien hij zoo juist bediend had, nu lag te sterven.
190 Naast hem zat een wanhopig oud vrouwtje, zijn echtgenoot. ook deze 90-jarige grijsaard was gevangen genomen geworden met de andere mannen uit Visé en men had hem nog gedwongen om te werken aan een nieuw aan te leggen weg. Onder dien arbeid was de stakkerd bezwaken en nu lag hij te sterven.
Nog trof ik in het college aan een landgenoot, aan wie het was toegestaan om naar
195 ons vrije Nederland terug te keeren, doch die geweigerd had. 't Is mevr. de wed. Villers-Borret. Sinds 4 dagen eerst rust haar echtgenoot onder de aarde. Terwijl hij in Cherath een rede uitsprak voor den bond van oud-retraitanten werd hij door een beroerte getroffen, wat oorzaak werd van zijn dood. En zijn gade nu? Een dak boven het hoofd heeft zij niet meer, de mooie villa "Rustica" is totaal uitgebrand en
200 verwoest. Maar terug naar Holland wil ze niet, want ze kan de menschen in deze streek nog van dienst zijn. In Cheratte heeft ze reeds het leven van zeer velen gered. Omdat er in die gemeente geschoten zou zijn, werden de pastoor, de kapelaan, een rustend geestelijke van 80 jaar, de burgemeester en verscheidene notabelen veroordeeld om gefusilleerd te worden. Niemand, ook de pastoor niet, kon zich verdedigen, daar ze zich slecht verstaanbaar konden maken wegens hun onbekendheid met de Deutsche taal.
205 Als redster verscheen toen mevr. de Villers, die moedig op de Duitschers toeschreed, en in vleiend Duitsch hun aan het verstand brengt, dat de plaats, waar dan geschoten zou zijn, absoluut niet tot de gemeente Cherath behoort. En zoover brengt de moedige dame het, dat het doodvonnis wordt ingetrokken. Gemarteld moeten de arme gevangenen toch nog worden. Een geheelen nacht werden ze tegen den kerkmuur gezet, zoogenaamd om straks gefusilleerd te worden, ze werden er met de bajonet bedreigd. Toen werden ze 's morgens tusschen 60 soldaten uit het dorp geleid naar het plaatsje Wandré, en aan het volk werd bekend gemaakt, dat [ze] daar zouden worden gedood. Mocht nu van de zijde der bevolking een schot vallen dan – zoo had men aan mevr. de Villers gezegd –
215 zouden de gevangenen op staanden voet worden neergeschoten, zoo niet, dan werden ze te Wandré weer vrijgelaten. Natuurlijk had mevr. Villers in het geheim de bevolking bijtijds gewaarschuwd. Zij hoopt met haar kennis van de Deutsche taal de bevolking nog verder van dienst te kunnen zijn en terwijl zij voorgaat allerlei daden van naastenliefde te verrichten, blijft ze hier. Een eere-saluut aan deze dappere
220 landgenoot! Toen ik haar sprak, kwam ze juist terug van een bezoek aan den zeereerw. heer deken en diens medegevangenen van Visé. Deze houden verblijf in een stal nabij het vroegere kasteel van Navagne. Zij slapen en doen alles op hooi en stroo en hadden nog geen schoon goed gekregen. Mevr. de Villers was hun dit nu gaan brengen. Aan den pastoor van Blegny had men verboden de kerk nog te betreden, die verwoest zou worden.
225 Hij zeide echter toch eerst het H. Sacrament te willen halen. Hij deed het en werd gefusilleerd. Ook zijn in deze streek gefusilleerd de pastoors van Haccourt, Barchon en Heurle-Romain. Vele Deutsche militairen hebben een haat tegen de "papen", waarmee ze meer bijzonder de priesters aanduiden, deze beschuldigend de bevolking tegen hen op te zetten. Zoowel dr. Goffin als mevr. de Villers verzoeken me uitdrukkelijk de verhalen van mishandeling op Deutsche soldaten gepleegd, tegen te spreken. Het
230 geheele praatje is ontstaan door het vinden van een lijk van een Duitscher, wiens oogen schenen uitgehaald, doch een Duitsch officier heeft dr. Goffin zelf erkend, dat een en ander veroorzaakt was door granaatsplinters, zooals een onderzoek heeft uitgewezen. Het verhaal van het verwoeste Visé, dat ik eens in volle vuur zag en dat
235 ik nu weer aanschouwde in zijn geruïneerde gedaante, dat verhaal zal ik u besparen.

Hoe generaal Leman zijn degen overgaf.

MAASTRICHT, 25 Aug. (Van een bijzonderen correspondent.) Niet zonder moeite is het mij gelukt, uit Luik terug te keeren, ofschoon er betrekkelijk slechts zwakke
240 bezettingstroepen zijn achtergebleven en de soldaten ontwapend zijn, wat een heel goede maatregel mag genoemd worden. Te Luik is men niet enkel van het groote buitenlandsche nieuws afgesloten, maar ook van hetgeen er in de onmiddellijke nabijheid voorvalt. Eerst twee dagen nadat zijn verdediger, generaal Leman, als gevangene was weggevoerd, kreeg men te Luik kennis van dit wel niet roemlooze, maar
245 toch droevige einde. Een Deutsche officier, die rechtstreeksche relaties had met den generalen staf van den bevelhebber over het Maasleger, generaal Von Emmich, deelde mij over deze gevangenneming het volgende mede, voor de waarheid waarvan mijn zegsman

in staat: Er zijn bij de beschieting en bestorming der forten van Luik heldhaftige
250 maar ook tragische tooneelen afgespeeld. Van een fort werd de commandant in een
ontzettenden krijgsnood krankzinnig, en woest huilend begon hij op zijn eigen
soldaten te schieten, die hem moesten ontwapenen en binden. Van een ander werd de
koepeling vernield door Zeppelinbommen, weer andere werden als een door kinderen
gebouwd zandheuveltje in elkaar geschoten door het enorm zware belegeringsgeschut,
255 het zwaarste, dat door Krupp ooit werd afgeleverd en waaraan zeer in het geheim zijn
fabrieken de laatste vijf jaar gearbeid hebben. Slechts aan enkele gehalveerde
afdeelingen van de Belgische fortenverdediging gelukte het, onder de meest
avontuurlijke omstandigheden te ontkomen. Zoo lang het nog doenlijk was, had generaal
Leman elke dag de meest bij Luik gelegen forten geïnspecteerd, en naar den eisch van
260 elken dag doen versterken. Nog een uur vóór dat de onderlinge communicatie der
vestingwerken onmogelijk was geworden, had hij in een auto, waarin hij zich liet
vervoeren, nadat zijn beide beenen gekneusd waren, het fort Chaudfontaine bezocht,
kort nadien met zijn bemanning zoo gruwelijk in de lucht gevlogen, nadat een Duitsche
shrapnell het kruitmagazijn had weten te bereiken.
Op het sterke fort Lovcin, boven Ans, had de generaal zich teruggetrokken, vast
265 besloten daar de Duitschers te keeren of te sterven. Toen de welgemikte schoten der
Duitsche artillerie meer dan drie kwart zijner kanonnières had weggeschoten in
verwoede gevechten, hielp hij zelf de resten van het geschut bedienen, en dag en
nacht ging hij zijn handvol manschappen voor. Maar tegen den laatsten stormloop der
belegers was niets bestand. In de uiterste uur deed hij de laatste drie kanonnen,
270 welke nog bruikbaar waren, vernagelen, en gaf toen last den brand in de kruitkamer te
werpen op een methodische wijze. Te voren waren in zijn commandantscel kaarten en
papieren betreffende de verdediging vernield, en ook kon nog in de kazematten een
deel der proviandeering, waarvan het fort zeer ruim was voorzien, onbruikbaar worden
gemaakt. Terwijl op een afstand van nog geen twaalf kilometer het Duitsche geschut
275 voortging te vuren op het fort, wilde generaal Leman met de ruim honderd man, die nog
strijdvaardig waren, trachten zich vechtende terug te trekken. Hij wist dat het een
zoo goed als hopelooze poging was, want door de omsingeling der Duitsche troepen was
elke terugtochtsweg afgesneden, en het verlaten van het fort geleek dan ook meer een
overhaaste vlucht dan een geregelde aftocht. Door de bres, welke het zware Duitsche
280 belegeringsgeschut had aangericht, vielen nu en dan de uiteenslaande kogels, waarvan
een den sergeant doodde, die bevel had ontvangen de Belgische vlag uit de
officierenkamer te halen.
Op het oogenblik, dat generaal Leman zich gereed maakte om zich als een der laatste
fortverdedigers bij zijn mannen te voegen, die over het rotsachtige en heuvelachtige
285 terrein reeds een stelling trachtten te formeeren, op dit oogenblik drong een der
zware Duitsche 42 c.M. schoten door de beton- en pantserbekleding, deed de
kruitlading van de kleine voorraadskamer ontploffen en onder een helsch gedonder
stortten muren over muren. Duitsche deelnemers aan de bestorming vertelden, hoe
ontploffingen binnenin van zóó groote kracht waren, dat een betonblok van wel 25
290 kubieken meter inhoud eenige meters omhoog werd geslingerd en toen op de geruïneerde
koepelbedaking terugviel, nieuwe verwoestingen aanrichtend. Ook soldaten, die zich
reeds buiten het fort bevonden, werden door de uiteengeslagen steenbrokken gedood.
Toen de wervelwind van stof en damp was opgetrokken, stormde de Duitsche infanterie
vooruit van de zijde van Ans tot den top der vesting. De versperringen waren reeds
295 lang vernield, en de stormloop geschiedde slechts over lijken. Er hadden nog enkele
worstelingen van man tegen man plaats, maar het overschotje der bezetting was een
haveloos, half verbrand, totaal uitgeput troepje, tot een ernstigen aanval niet meer
in staat. Velen hadden het hoofd met zwachtels verbonden, een korporaal trachtte nog
met de rechterhand, de eenige die hem gebleven was, een geweer te hanteeren.
300 Niet zonder het wegruimen van een menigte puin konden de Duitsche infanteristen zich
een toegang banen tot den forteningang, waar generaal Leman half bedolven werd
gevonden onder stukken beton, terwijl zijn hoofd in het schuin gevallen houtwerk van
een raampje bekneeld zat. Zijn trouwe adjudant, die hem geen oogenblik verlaten had en
die bij de laatste ontploffing voorover sloeg, was bezig hem zoo goed en kwaad het
305 ging te bevrijden. "Respectez le général, il est mort," riep hij bij de eerste
verschijning der soldaten.
Inderdaad meende men aanvankelijk dat de bevelhebber gesneuveld was. Zijn gelaat was
heelemaal zwart, hij hield de oogen gesloten en reageerde ook niet meer op de
prikkel, die hem werden toegediend. Nadat de houtsplinters, de brokken ingevallen
310 muur en stukken beton verwijderd waren, droegen Duitsche infantristen hem zoo
voorzichtig mogelijk naar beneden. Nog vóór hij in het naaste Duitsche kampement werd
gebracht, opende hij de oogen, wees eerst op zijn linkerbeen, dat deerlijk gehavend
was, en toen, zich plotseling van den toestand bewust wordend, zeide hij: "Het is

315 zooals het is. De jongens hebben dapper gevochten. Zet in het protocol, dat ik
bewusteloos was." De ambulancedienst bracht hem spoedig weer bij, en nadat een
officier hem en zijn adjudant in ontvangst had genomen, werd onmiddellijk per
veldtelefoon aan generaal von Emmich kennis gegeven van het gebeurde bij de inneming
320 van het fort. Tegenover eenige officieren, die hem met vriendelijke woorden trachtten
te naderen, nam de verdediger van Luik een zeer gereserveerde houding in acht en ook
jegens dezen betoonde hij zich "de zwijgende generaal", welke niet voor niets deze
reputatie heeft verdiend. Alleen drong hij er nogmaals op aan, dat in het protocol
der overgave zijn bewusteloosheid zou vermeld worden. Nadat eenige toiletzorgen aan
325 den gevangene waren besteed en hem eenige ververschingen waren toegediend, werd hem
verzocht in een auto te stappen, hetwelk niet zonder de hulp van zijn adjudant
geschieden kon. In het hoofdkwartier werd hij opgewacht door generaal von Emmich en
enkele stafofficieren, die gereed stonden om Luik te verlaten voor de
krijgsoperaties, die inmiddels zuidelijker in België waren verplaatst. Het was een
aandoenlijk, historisch oogenblik overwinnaar en overwonnenen bijeen te zien. Zij
330 begroetten elkander op militaire wijze, waarna de bevelhebber van het Duitse leger
op zijn gevangene toetrad en hem de hand reikte, zeggende: - Gij hebt u dapper
gehouden, mijn generaal, waarop generaal Leman antwoordde: - Ik dank u. Onze troepen
hebben hun krijgsmanseer bewaard. Maar de krijg is toch iets anders dan de
manoeuvres, nietwaar? Dit was een zinspeling op het feit, dat de leger-manoeuvres
twee jaar geleden, door de beide bevelhebbers (de eene als gast) werden bijgewoond.
335 Er bleef een oogenblik een pijnlijke stilte heerschen.
Het oogenblik was nu gekomen, dat generaal Leman zijn degen moest overgeven. Dien van
den adjudant had men reeds bij den eersten wachtpost afgenomen. Niet zonder
ontroering gespte de verdediger van Luik het wapen af en wilde het zijn overwinnaar
aanbieden. Maar deze voorkwam hem en zeide met een afwerend handgebaar: "Gij hebt
340 gelijk, dat de krijgsmanseer behouden werd. Blijf daarom den degen dragen, die haar
niet geschonden heeft. Het is voor mij een onderscheiding geweest, hem te mogen
kruisen, mijn generaal. Gij zijt een man!" De adjudant van den koelen, ijzerharden,
"zwijgenden generaal" vertelde, dat hij toen voor het eerst van zijn leven in diens
oogen tranen heeft gezien.

345

De gevechten rond Mechelen.

ANTWERPEN, 27 Augustus. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent). De overwinning
der Belgen bij Mechelen, waar ze de Duitschers verdreven tot Vilvoorde, is niet van
zoo groote beteekenis geweest als eerst gedacht werd. Zooals ik reeds meldde had
350 trouwens deze operatie der Belgen slechts voor deel om de Duitse troepen, die de
vijandelijke legers tegen de Engelsche linie te hulp trokken, bezig te houden en
tevens om de Duitse versterkingen rondom Mechelen te vernielen. Nu, dit dubbel doel
schijnt wel ten deele bereikt te zijn, maar een feit toch is, dat ten slotte de
Belgen voor de overmacht der Duitschers weer terug moesten trekken. Koning Albert was
355 zelf met het leger mede opgetrokken. Het heeft er veel van of de Duitschers den
Belgen gisteren (Woensdag) bij Vilvoorde een hinderlaag hebben gelegd. Onverwachts
kwamen Duitschers uit het bosch toegesprongen en vielen op de flanken van de
Belgische troepen. Plotseling kwamen de Belgen nu tusschen drie vuren te zitten en
het werd voor hen een vlucht om lijfsbehoud. De soldaten sprongen bij troepjes in het
360 Mechelsche kanaal om zwemmend veilig den anderen kant te bereiken. Helaas vonden in
de algemeene verwarring velen den dood in het water. De auto's met den koning en de
officieren van den generalen staf snelden terug naar de vesting. Ons leger moet den
eersten dag tegen 20.000, den tweeden dag tegen 40.000 Duitschers hebben gevochten.
De Belgische sociaal-democratische leider v. d. Velde zou meegevochten hebben. Van
365 militaire zijde kon ik niets te weten komen, maar vluchtelingen verhaalden mij
ijselijke dingen. Mechelen zou verlaten zijn, een deel zou door de Belgen zelf zijn
opgeblazen om ruimte te maken in de vuurlinie van een der forten enz. enz. Ik
vertrouw evenwel deze geruchten niet, want toen ik hedenmiddag met enkele
geloofwaardige officieele personen in gesprek was, werd mij ten stelligste verzekerd,
370 dat weliswaar Mechelen door het leger was ontruimd, doch dat het in de stad kalm was,
de bewoners achtereenvolgens weer terugkeerden en de burgemeester de noodige
maatregelen reeds nam om de rust geheel te herstellen. Met dit al zit de schrik er in
en vluchten de menschen den kant uit van Gent en Ostende. Gent zit vol vluchtelingen
en het Palais des Fêtes is voor hen ingericht. Met treinenvol werden ze aangebracht
375 en als een treurige processie trokken de ongelukkigen door Gent naar hun
toevluchtsoord.

De toestand te Antwerpen.

ROOSENDAAL, 27 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). De stad Antwerpen zit op

380 't oogenblik "vol" met vluchtelingen uit de dorpen. Tot voor weinige dagen leefde men te Antwerpen in de stellige meening, dat de zaken "buiten" goed marcheerden. Ongunstige berichten werden achtergehouden, zelfs gemetamorphoseerd in schitterende overwinningen. Het overbrengen der regeering en der koninklijke familie naar Antwerpen, gevolgd door den intocht van duizenden vluchtelingen verwekte een diepe
 385 emotie. Zoo kwam de waarheid binnen Antwerpen. De terughoudendheid der officieele lichamen heeft echter groot wantrouwen veroorzaakt. In de eerste dagen heerschte een eenigszins vijandige stemming tegen de Hollanders tengevolge van de vele valsche geruchten. Van lieverlede is dat beter geworden, en sinds het bekend worden van de offervaardigheid van 't Hollandsche volk voor Belgische slachtoffers, is de goede
 390 verstandhouding volkomen hersteld. Toch huist in Antwerpen een coterie, die er op aanstuurt om de goede betrekkingen met Holland te vernietigen. Allerlei verzinsels en leugens worden daartoe gebezigd. Het allerlaatste kletspraatje, dat rondging, was, dat onze koningin Wilhelmina, als zijnde erg Franschgezind, eigenhandig prins Hendrk zou doodgeschoten hebben... Officieel doet men alle moeite om den stand der Fransch-
 395 Engelsche troepen voor te stellen als zeer rooskleurig, doch onder het volk openbaart zich in breeden kring een heftige ontevredenheid. Meer en meer vindt de meening ingang, dat de bondgenooten alleen bedacht geweest zijn op eigen lijfsbehoud. Zij hebben er België aan gewaagd, aldus onze zegsman, om er zelf voordeel van te behalen. De val van Namen was in Antwerpen Donderdag nog niet bekend.

400

Belgische vluchtelingen.

Men schrijft ons uit Zuid-Limburg: Vele dorpen in het Zuiden van Limburg zijn thans verwaalscht; d.w.z.: de Waalsch-Fransche taal is er nagenoeg domineerend. De
 405 duizenden vluchtelingen, die sinds weken dag in dag uit op Nederlandschen bodem in dolce far niënte doorbrengen – hoevelen zouden gaarne eene nuttige bezigheid hebben – hebben zich reeds vrijwel ingeburgerd. Met belangstelling las ik het artikel "Venus en Bacchus", omdat in vele gevallen de spijker zoo juist op den kop wordt geslagen. Ook ik had geenszins den indruk gekregen, dat er in het bedoelde artikel
 410 gegeneraliseerd werd ten opzichte van de Walen. Ik verheug me intusschen over de verduidelijking op het artikel gevolgd, daar goed lezen, in gewone tijden reeds, laat staan in dagen van spanning, een groote kunst is. Onder de vluchtelingen is al spoedig het kaf van het koren te onderscheiden. Menschen, die eenige opvoeding
 415 genoten hebben, en menschen, die op een lagen graad van ontwikkeling of afkomst staan, verraden zich zelf. Wij spraken vluchtelingen, die nog diep gebukt gaan onder het geleden leed, en vluchtelingen, die zich met een Waalsche onverschilligheid over het gebeurde heenzetten, en het "laisser fair laisser aller" in practijk brengen. Er gaat zich echter een legende vormen waartegen met niet genoeg kracht kan worden
 420 geprotesteerd. Prins de Ligne, gezantschapsraad van den koning der Belgen, heeft namens koning Albert aan den Commissaris der koningin en den burgemeester te Maastricht dank gebracht voor de verleende gastvrijheid en de goede zorgen, den Belgische vluchtelingen besteed. Nu zou men toch durven verwachten, dat de vluchtelingen anoniem met hun koning de dankbaarheid deelden. Er zijn echter
 425 uitgeweken Belgen, die niets meer of niets minder beweren, dan dat Nederland, als neutrale staat, verplicht is, de vluchtelingen te ontvangen en te helpen. Zulk gekef blameert hen, die zich aan dergelijke niets-zeggende en goedkoope critiek schuldig maken en wordt geenszins onderschreven door de talloos velen, die niet uitgepraat en uitgeprezen kunnen komen over het liefdadige Nederland, in casu Zuid-Limburg. Het gaat ook niet aan om te generaliseeren; dit is verre van ons. Doch praatjes, die
 430 voortdurend veld wonnen en als een rollende sneeuwbal steeds in omvang toenemen, moet met kracht de kop worden ingedrukt. Vele Belgen blijven helaas de jammerlijke meening toegedaan, dat Holland met Duitschland een lijn trekt (heeft getrokken.) Dezulken doen zelfs bij den meest geprononceerden Belg – in Maastricht b.v. zitten vele Belgische sympathieën – de gal overloopen. Verder wordt druk het praatje
 435 gecolporteed, dat de Zuid-Limburgers (Hollanders) bij de verzorging der Belgen slechts winstbejag beoogen. Zulke uitingen overschrijden alle grenzen. Hoevele duizenden emigranten, van alles ontbloot, zijn er verpleegd, gereinigd, getroost door edelmoedige vrouwen en mannen, vóór bekend was, dat de kosten zouden worden vergoed? Hoevelen hebben hun bed en hun brood broederlijk gedeeld met hun beproefde
 440 medemenschen en hen behandeld, als gold het eigen broer of zuster? Uit de buurt van Maastricht komen nog al eens klachten over de houding van sommige vluchtelingen, die, om eens iets te noemen, op een Vrijdag b.v. vleesch wenschten. Van een priester vernam ik, hoe hij door een Waal op straat minder aangenaam was bejegend. Doch de heeren schijnen het ook onderling niet altijd eens te zijn. Voor een driehonderdtal vluchtelingen, ondergebracht in een oud kasteel bij Maastricht – toebehoorende aan,
 445 doch niet bewoond door Fransche zusters – moesten soldaten en marechaussee gehaald

worden; om den verstoorde vrede te bevestigen en de wat al te schreeuwerige heeren der schepping te breidelen. De Walen raakten slaags en verweten elkaar, wie geschoten had!

450 Nog eens: voor hetgeen deze of gene vluchteling doet of vertelt, is ieder individueel aansprakelijk en kunnen de vluchtelingen niet responsabel worden gesteld. Doch feiten, als hierboven vermeld, mogen toch wel eens openlijk verteld worden, opdat later bij de Belgen zich geen ongerechtvaardigde wrok tegen ons Nederlanders zette, daar wij zelf de gelegenheid niet mogen onbenut laten, om praatjes te signaleeren en ze aan de beoordeeling van ieder weldenkende prijs te geven. Gelukkig noemen we 455 tevens de maatregelen, om zooveel mogelijk de vluchtelingen te distribueeren over het land. Gepaste afleiding, hetzij werk of spel, zou hun tevens zeer te stade komen. Ledigheid is des duivels oorkussen. De opeenhooping van menschen in groote gebouwen kan aanleiding geven tot allerlei tooneelen, in strijd met onze goede zeden, tot het kweken van levend onrein en tot het verwekken van haarden van besmettelijke ziekten. 460 Besmettelijke ziekten zijn al in vier gemeenten geconstateerd. De gezondheidsraad is echter tijdig op zijn qui vive geweest, anders ware wellicht een epidemie uitgebroken, die ook haar slachtoffers zou hebben gemaakt onder de landelijke Limburgsche bevolking, die uitsluitend uit naastenliefde haar armen evennaaste heeft geholpen. Als typische, doch feitelijk van zelfsprekende bijzonderheid, mag nog wel 465 gereleveerd worden, hoe liefderijk te Valkenburg de Belgische vluchtelingen door Duitsche zusters worden verpleegd. Naastenliefde kent geen nationaliteit, rang of stand. Trouwens de Zuid-Limburgsche kloosterzusters hebben met de burgerij een wedstrijd aangegaan, wie de meeste menschlievendheid kan openbaren. Uit dezen edelen wedstrijd treden onze vaak zoo verguisde nonnekens met de meest eervolle vermelding 470 te voorschijn.

Overzicht van Fransche zijde.

PARIJS, 28 Augustus. (Reuter). Communiqué van elf uur. In het Noorden werd het Engelsche leger, door veel aanzienlijker krijgsmachten aangevallen en verplicht, na 475 een schitterenden tegenstand, zich op korten afstand terug te trekken. Onze legers op den rechtervleugel handhaafden hun stellingen, terwijl verscheidene aanvallen der Duitschers, om de Maas over te trekken, teruggeslagen werden. Met grooten moed is een vaandel veroverd. De Belgische verdedigingstroep en van Namen en een regiment Fransche troepen, dat hen versterkte, zijn bij onze linies gekomen. In België is het 480 leger van Antwerpen aanvallend opgetreden en hield stand tegen verscheidene Duitsche divisies. In de Vogezen hernamen onze troepen het offensief en beantwoordden de Duitsche aanvallen, die hen gisteren dwongen terug te trekken. De Duitschers bombardeerden gisteren een open stad. In de streken tusschen de Vogezen en Namen duurt deze aanvallende beweging sedert vijf dagen voort zonder onderbreking. De 485 verliezen der Duitschers zijn aanzienlijk. Ten Zuid-Oosten van Namen over een front van drie kilometer werden 2500 lijken van Duitschers gevonden, over een ander front van vier kilometer 4500 dooden.

Het vergaan van den kruiser "Magdeburg".

490 SINT-PETERSBURG, 28 Aug. Het Telegraafagentschap meldt: In den nacht van den 26en Aug. leed de Duitsche kruiser "Magdeburg" nabij de Russische kust schipbreuk. De pogingen om het schip vlot te maken mislukten volkomen, ondanks de hulp van Duitsche torpedobooten. Tegen den morgen trok de mist op. Onze beide kruisers, uitgezonden om de "Magdeburg" op te sporen, openden het vuur. De Duitsche kruiser beantwoordde het. 495 Weldra moest hij het staken, daar de bommen der Russen de schoorsteenen vernielden en een ontploffing veroorzaakten, die den voorsteven verwoestte tot aan de commando-brug. De kapitein van den kruiser en een gedeelte der officieren en der bemanning werden krijgsgevangen gemaakt.

500 De "Kaiser Wilhelm der Grosse" in den grond geboord.

LONDEN, 27 Aug. (Reuter.) In het Lagerhuis deelde minister Churchill mede, dat de Duitsche hulpkruiser, het koopvaardijschip "Kaiser Wilhelm der Grosse", metende 14,000 ton en bewapend met tien kanonnen van naar schatting 4 inch door een Engelschen lichten kruiser tot zinken is gebracht ter hoogte van (de plaatsnaam is, 505 waarschijnlijk door de censuur, geschrapt.) Dit was een der weinige gewapende Duitsche hulpkruisers, die er in slaagde zee te kiezen. De overlevenden werden aan land gezet vóór het schip in den grond werd geboord. Aan boord van den Engelschen kruiser werd één man gedood en werden acht licht gewond.

510 Koning George aan koning Albert.

ANTWERPEN, 27 Aug. (Reuter.) Officieus wordt gemeld, dat koning George van Engeland

aan koning Albert het volgende telegram zond: "Ik ben ontsteld door het bericht van het gevaar dat gij geloopt hebt door het werpen van bommen. Ik hoop, dat de Koningin en de kinderen niet geleden hebben. Met bewondering volg ik de schoone wapenfeiten van uw dapper leger."
515

De Engelsche troepen.

LONDEN, 28 Aug. (W. B.) Het persbureau deelt mede, dat, daar de Fransche oorlogsoperaties zich over 250 mijlen uitstrekken, eenige verandering noodig was in de positie van de Engelsche troepen, die thans de versterkte linie bezetten om de aanvallende beweging der Duitschers weerstand te bieden. Aan twee flanken steunt het Fransche leger. Het moreel der beide legers blijkt uitstekend. Ongetwijfeld zullen zij de posities, die zij thans bezetten, behouden.
520

De socialisten en de Fransche regeering.

PARIJS, 28 Augustus. (Reuter.) De socialistische partij vaardigde een manifest uit, waarin gezegd wordt, dat de partij niet aarzelde, om de leden Guesde en Semblat te machtigen een portefeuille aan te nemen, daar het gold de toekomst van het volk en het bestaan van Frankrijk. Nu een der meest werkzame streken wordt bedreigd, heeft Frankrijk nationale eenheid noodig om zijn geheele kracht te ontwikkelen. Het geheele volk moet opstaan, om den bodem der vrijheid te verdedigen.
525
530

Japan en Oostenrijk.

WASHINGTON, 28 Aug. (Reuter). Wilson vaardigde de proclamatie uit betreffende de neutraliteit, waarbij erkend wordt, dat de staat van oorlog bestaat tusschen Japan en Oostenrijk.
535

Schip vergaan.

LONDEN, 28 Aug. (Reuter). In de Noordzee is van nacht de Noorsche stoomboot "Gottfried" op een mijn gestooten en geheel verwoest. Er zijn acht dooden; vier manschappen werden gered. Een patrouille nam twee Duitschers, die in het bezit van dynamiet bevonden werden, gevangen.
540

Schepen verongelukt op mijnen.

Een Lloyd's bericht meldt, dat de Deensche stoomtrawler "Skuli Togeti" van Grimsby naar IJsland in de Noordzee op een mijn liep en zonk. Dertien leden der bemanning werden bij de Tyne aan land gezet; vier worden vermist. Het Noorsche stoomschip "Gottfried", bestemd voor Blyth, liep eveneens in de Noordzee op een mijn en zonk. Vier leden der bemanning werden bij de Tyne aan wal gezet; acht worden vermist.
545
550

LONDEN, 23 Aug. (Reuter.) Behalve de reeds genoemde, zijn twee Engelsche trawlers en het Deensche a.s. "Ena" van Svendborg, op Duitsche mijnen geloopt, in de Noordzee op de koopvaardijroute naar Newcastle, 20 mijl uit de kust. De beide trawlers hadden 5 dooden en 11 gewonden, de equipage van de "Ena" werd door de Engelsche torpedoboot gered.
555

De bondgenooten.

BERLIJN, 28 Aug. (Van een bijzonderen correspondent). Uit zeer betrouwbare bron verneem ik dat er in België ontstemming heerscht over het dralen van Engeland. De "Westminster Gazet" verontschuldigt Engeland met de bewering, dat dit land slechts de zee kan open houden en Frankrijk kan slechts vier of vijf legerkorpsen op de been brengen. Het Reuterbericht, dat Engeland geen mijnen heeft gelegd, is juist wat aangaat de Duitsche kusten, doch niet voor de Noordzee. De Duitsche vloot heeft slechts voor de Engelsche kusten mijnen gelegd, daarentegen maakte Engeland gebruik van drijvende mijnen. De "Times" verwacht een strijd in het zuidelijk deel der Noordzee; het blad tracht zijn lezers te kalmeeren en zegt, dat het verkeer zal hersteld worden.
560
565

De oeconomische toestand in Duitschland.

BERLIJN, 27 Aug. (Van een bijzonderen correspondent). Er is in Duitschland een overvloed van voedingsmiddelen. Het bericht over een aanstaanden hongersnood is een verzinsel. Duitschland is beter verzorgd dan welke staat ook. De laatste statistieken wijzen op een meerderen invoer dan uitvoer aan tarwe op een verhouding van 320 Duitschland tegen 939 Engeland. Duitschland voert sedert jaren in groote hoeveelheid rogge naar het buitenland. Terwijl Duitschland voor meer dan 80 millioen mark aan rogge kan uitvoeren, kan Rusland dit slechts doen voor een waarde van 50 millioen. Duitschland voerde uit voor 65 millioen mark meel, terwijl Engeland voor meer dan 100
570
575

580 miljoen mark moet invoeren. Geen land ter wereld heeft zulke reserve-voedingsmiddelen als Duitschland. De aardappel-oogst was meer dan 54 miljoen ton: die van Rusland slechts 35 miljoen ton, van Frankrijk slechts 15 en van Engeland nog geen 3 miljoen ton.

Het begin van het einde?

585 KEULEN, 28 Aug. (Eigen bericht). "De Köln. Zeitung" maakt de samenstelling van het nieuwe Fransche ministerie bekend en voegt daaraan den volgenden commentaar toe: "In 1870 beteekende de nieuwe regeering voor de nationale verdediging na den tocht naar Sédan het begin van het einde."

Inlevering van wapens.

590 ROOSENDAAL, 27 Augustus. (Van onzen correspondent.) De burgemeester heeft hedennamiddag tot de burgerij het verzoek gericht, alle wapens ten spoedigste in te leveren.

Toestand in Tunis.

595 BERLIJN, 28 Augustus. (Van een bijzonderen correspondent). Naar hier verluidt is Tunis in staat van beleg verklaard. De Arabieren toonen zich zeer onrustig, en op eenige plaatsen zijn onlusten uitgebroken. De publieke gebouwen worden dag en nacht bewaakt. Men heeft de Europeanen van wapenen voorzien.

600 **Men zie verder voor den Oorlogstoestand het Tweede Blad en de Laatste Berichten.**

Amsterdam, 28 Aug. 1914.

BUITENLAND.

DE SCHENNIS VAN BELGIË'S NEUTRALITEIT OF: WEDERZIJDSCHE BESCHULDIGINGEN.

605 Een Reuter-bericht uit Londen meldt, dat thans het uitvoerige rapport gepubliceerd is van den Britschen ambassadeur te Berlijn aan minister Grey, een rapport, waarin de gebeurtenissen worden beschreven, die voorafgingen aan het afbreken der Duitsch-Engelsche betrekkingen. Uit dit zeer merkwaardig diplomatiek stuk blijkt dat op 4
610 Augustus de ambassadeur aan de Duitsche regeering de vraag stelde of Duitschland nog niet kon worden teruggehouden van een schending der neutraliteit van België. De minister van buitenlandsche zaken antwoordde onmiddellijk met neen, daar de Duitschers reeds de grens waren overgetrokken. De minister betoogde, dat Duitschland verplicht was in Frankrijk op te rukken langs den gemakkelijksten weg, om zoo spoedig mogelijk een beslissenden slag te slaan, daar de opmarsch door de fortelinie naar
615 het zuiden groot tijdverlies zou hebben geëischt. De minister moest tot zijn leedwezen verklaren, dat het voor Duitschland onmogelijk was terug te gaan na de indiening van het Britsche ultimatum. De heer von Jagow gaf uiting aan zijn droefheid over de ineensstorting van zijn geheele politiek, die ten doel had vriendschap met Engeland te sluiten en door bemiddeling van Engeland met Frankrijk. De ambassadeur verklaarde daarop, dat Engeland met het oog op zijn aangegane verplichtingen niet anders kon handelen. Hij bracht vervolgens een bezoek aan den rijkskanselier, die zeer zenuwachtig was. De kanselier begon een uitvoerige uiteenzetting, verklarende dat voor een prullig stukje papier met het woord neutraliteit erop Groot-Britannië
625 vriendschap met Engeland als een kaartenhuisje was ineengevallen. De ambassadeur protesteerde krachtig tegen de verklaring van den rijkskanselier als zou Groot-Britannië verantwoordelijk zijn voor de vreeselijke gebeurtenissen. Hij wees er op, dat Engeland's eer dit land verplichtte België's neutraliteit te verdedigen en dat vrees voor de gevolgen Britannië niet zou weerhouden.

630

GEMENGDE BERICHTEN.

Een oordeel van wijlen Paus Pius X over den oorlog?

De "Reichspost" verneemt uit Rome het volgende: "De geneesheer van den overleden Paus, prof. Marchiafava, verklaarde aan een berichtgever van de "Reichspost", dat,
635 toen de omgeving van Z. H. den Paus dringend verzocht zijn grooten invloed en zijn gezag aan te wenden, ten einde het uitbreken van den oorlog te voorkomen, Pius antwoordde: "De eenige heerscher, wien ik met kans op welslagen zou kunnen tusschenbeide komen, omdat hij steeds bewijzen heeft gegeven van trouwe verknochtheid aan den H. Stoel, is keizer Franz Jozef. Maar juist bij hem kan ik niet tusschenbeide
640 komen, want de oorlog, dien Oostenrijk voert, is gerechtvaardigd, helaas al te gerechtvaardigd". Wij moeten deze woorden natuurlijk geheel voor rekening van de Weener "Reichspost" laten, te meer daar na 's Pausen overlijden door de telegraafagentschappen — die óók beweerden uit de onmiddellijke omgeving des Pausen

645 hun inlichtingen te hebben ontvangen – gemeld werd dat Z. H. in den laatsten tijd naar verschillende regeeringskanselarijen en vorsten telegrammen had gezonden, met het doel het uitbreken van een oorlog te verhoeden, dus wel degelijk reeds bemiddelend opgetreden was. Men kan met het geloof hechten aan dergelijke berichten – al luiden ze nog zoo beslist – niet voorzichtig genoeg zijn!

650 **Schandelijk.**

Men schrijft ons: Het door den Hollandschen missionaris in Parijs aan uw blad meegedeelde, maar nog betwijfelde feit over de schandelijke uitlating ten aanzien van O. L. Vrouw van Lourdes, is helaas maar al te waar. Schrijver dezes is in het bezit van het "8 Uhr Abendblatt" der Deutsche "National Zeitung" van 30 Juli j.l. Het 655 hoofdartikel draagt tot opschrift "Gefahr in Verzug" en bevat o. m. deze heiligschennende zinsnede: "De Heilige Moeder Gods van Lourdes zal veel te doen hebben, als deze Mirakelendoenster al de knoken weer gezond moet maken, die onze Deutsche soldaten aan gene zijde van de Vogeezen den armen Franschen kapot zullen slaan. Arm Frankrijk".

660 **Nederland's neutraliteit verdacht.**

In aansluiting bij het uitvoerige telegram van onzen Parijschen correspondent over de verdachtmakingen, waaraan op het oogenblik Nederlands neutraliteit blootstaat in Frankrijk (men zie ons nummer van gisteren) diene het volgende stukje, onder den 665 titel "ten waarschuwing aan Holland" verschenen in de Parijsche "Croix." "Over Holland gaan zeer kwade geruchten. Eerstens: het is zeker, dat de neutraliteit van Holland is geschonden door het Deutsche leger in Zuid-Limburg en dat de regeering te 's Gravenhage daarbij een oogje heeft toegedaan. Het gaat voort met door de vingers zien. Vervolgens: het is waarschijnlijk, dat Holland de Duitschers over zee van levensmiddelen zal voorzien. Dit alles is in strijd met het Volkerenrecht en maakt op 670 de Triple-Entente een zeer ongunstigen indruk. Frankrijk, Engeland en Rusland zijn voornemens ernstige stappen te doen in dezen bij de Nederlandsche regeering." Gelijk met weet, is van al de beschuldigingen, in bovenstaand stukje bevat, geen woord waar.

675 **De oorlog op zee.**

Buenos Ayres, 24 Aug. Wet s.s. "Newquay" arriveerde hier met de bemanning van het stoomschip "Santa Catharina," dat op zee is genomen. Kirkwall, 24 Aug. Het 680 Oostenrijksche s.s. "Attila" is genomen en hier gisteren binnengebracht. Het ss. "Kaipara" van de New Zealand Shipp Co. op de thuisreis van Nieuw-Zeeland naar Londen met vleesch en stukgoed en 1 Aug. vertrokken van Montevideo, heeft sedert niets van zich doen hooren. Men vreest, dat het is buitgemaakt door een Duitschen kruiser. Het s.s. 7392 t. groet, is voor 91.000 p.st. aan de Londensche markt verzekerd en ook de lading vertegenwoordigt een groote waarde. Van de Noorsche bark "Sumbawa," 30 Dec. van New York naar La Plata vertrokken, heeft men sedert niets vernomen en wordt als 685 vermist beschouwd. Volgens van de reederij ontvangen bericht heeft het van Java naar Amsterdam bestemde s.s. "Ping Suey" order bekomen om de lading te Liverpool te lossen.

Door z'n lorgnet gered.

690 Aan het gevecht in de pas van Schirmeck, waarbij de Duitschers de nederlaag leden, nam ook de Münchener geschiedschrijver, dr. Frits Tarrasch, deel, die ondanks de verschillende soorten munitie, welke aan hem besteed werd, slechts lichte wonden bekwam. De wijs- en middelvinger van zijn rechterhand werden gewond door een granaatsplinter, in den linkerbovenarm trof hem een gewerschot, een verdwaalde 695 shrapnelkogel bracht hem een vleeschwonde toe aan de dij en een geweerkogel zou hem in het hart getroffen hebben, indien niet een soort pantser dit belet had. Deze pantserplaat bestond uit drie lagen, te weten, eerste laag: de uniform; tweede laag: een portefeuille, gevuld met brieven en bankpapier; derde laag: een dubbelgevouwen lorgnet. Uniform, portefeuille en bankjes waren doorboord, op de lorgnet stuitte ten 700 slotte de kogel af, al werd het voorwerp vernield. Maar de drager bleef ongedeerd. Met een hoofdofficier en vier man vluchtte hij acht kilometer ver en haalde in Rothau nog juist een trein, welke de krijgers voor de oogen der binnenvallende Franschen wegvoerde.

705 **BINNENLAND.**

Amsterdam, 28 Augustus.

KORTZICHTIGHEID.

De even redelijke als hartelijke woorden, die eergister in het Nederlandsche Parlement zijn gesproken op den dag, waarop in ons land de groote officieele Uitvaart

710 plaats had voor Z. H. Paus Pius X, zullen wel in het buitenland de aandacht trekken. Zij werden, in eerbiedige stilte, staande aangehoord door de gansche
Volksvertegenwoordiging en men zal weldra over heel den aardbol vernemen, dat hier in
715 Nederland, het kleine vreedzame plekje midden tusschen de elkaar verscheurende
volkeren van Europa de Roomsche Vredeskeizer is gehuldigd, het eerst zelfs door niet-
katholieke mannen, die onder den indruk waren gekomen van een zijner laatste daden.
Voor de beteekenis van dit feit heeft de Kamer-Overzichtschrjver van "Het
Handelsblad", hoe scherpzichtig in den regel ook, geen oog gehad. Hij schrijft: "Het
herdenken van het overlijden van een Paus is ongebruikelijk in ons parlement. Er
720 gebeurt tegenwoordig echter zooveel ongebruikelijks, dat deze afwijking niet als
antecedent behoeft te worden opgevat. Anders zou ze niet geheel zonder bedenking
gaan uitstrekken, waar is dan de grens? En eigenlijk had na achteraf beschouwd Jaurès
ook moeten zijn herdacht door het Kamerpresidium, want ook hij was een vorst onder
zijn geloofsgenooten, ook zijn dood had dezelfde tragiek als, zoo niet nog meer dan
725 die van den Paus, en ook hij had met al zijn krachten voor den vrede geijverd... die
men nu eenmaal meer en meer als het hoogste goed voor een volk is gaan beschouwen.
Maar het ware onbillijk, in dezen tijd te willen vallen over afwijkingen of
onregelmatigheden, en dat zal iedereen ook wel begrijpen." Zooals men ziet, komt het
Kamerpresidium er nog al genadig af; deschrjver wijt de afwijking aan de
730 omstandigheden en als nu ook nog een presidiale hulde kon worden gebracht aan Jaurès
dan zou alles weer vergeten en vergeven zijn en ware het evenwicht hersteld!
Zouden er nu werkelijk veel lieden wezen, die dat gelooven; lieden, die Jaurès,
ontegenzeggelijk een ijveraar voor afschaffing van den oorlog, ook maar eenigszins op
een lijn kunnen brengen met den Paus van Rome, die uit zijn aard en bestaan de
735 beslechter behoorde te zijn van geschillen als die nu de volkeren in vuur en vlam
zetten?
De zoo noodlottig omgekomen Jaurès is in ons Parlement herdacht, schoon niet door het
Kamerpresidium. De dood des Pausen, die nog op het laatst van zijn leven een poging
deed voor den vrede en zich daartoe richtte aan het juiste adres, mocht wel een
740 geheel andere opmerkzaamheid trekken. Hier toch heeft de wereld te doen met een
heilig man, die hoog boven alle aardse, stoffelijke en nationale oordeelvellingen
verheven is, die, door ambt, staat en kennis, keizers, koningen en presidenten
doorzien en doorgronden kan, die niemand hunner naar de oogen behoeft te zien en het
ook niet gedaan heeft, maar als een profeet, staande aan den rand der eeuwigheid, de
745 toekomst heeft getoond, die hij zag en die ook zelfs bij menschelijke berekening
komen zal. Wat men ter plaatse waar het behoort alreeds begint te gevoelen. 't Is
jammer, dat zelfs mannen, die het publiek in zulke dingen moeten voorlichten, in
sommige oogenblikken zelfs het meest elementair onderscheidingsvermogen missen en
zich liever belachelijk maken dan te zwijgen.

750

IRONIE DER GESCHIEDENIS.

Heden, den 28en Augustus, is het juist een jaar geleden, dat te 's Gravenhage het
Vredespaleis werd geopend. Jhr. mr. Van Karnebeek, president der Carnegie-stichting,
sprak bij die gelegenheid o.m.: "Men heeft het denkbeeld geopperd, om een voortdurend
755 zetelende rechtbank in te stellen, voor de welke elke staat elken anderen staat zou
kunnen dagen en die bevoegd zou zijn alle klachten te berechten " Jhr. mr. de Marees
van Swinderen, voorzitter van den raad van beheer van het permanent hof van arbitrage
zeide: "De opening van het Paleis der Internationale justitie is een feit geworden,
en een belangrijke bladzijde is toegevoegd aan de annalen, waarin de geschiedenis
760 staat opgeteekend van de instelling der arbitrage... Z. Exc. Carlin, deken van het
corps diplomatique, gaf als zijn meening dat: "de handhaving van den vrede de
grootste weldaad is voor de volkeren en krachtig bevorderd wordt door de
internationale arbitrage, welk beginsel sedert de eerste vredesconferentie hoe langer
hoe meer is doorgedrongen en thans in toepassing zal worden gebracht in het gebouw
765 door Carnegie geschonken..." Sir Alan Johnstone, Engelsch gezant, verklaarde, dat
zijn koning ook door persoonlijke bezoeken aan vreemde hoven een vredelievende
verhouding tusschen de staten wist te scheppen." Ten slotte herinnerde Carnegie aan
de woorden van den Czaar van Rusland: "Deze conferentie zal met Gods hulp een
gelukkig voorteken zijn voor deze eeuw. Zij zal in een machtig brandpunt het streven
770 doen bijeenkomen van alle staten, welke oprecht trachten het groote denkbeeld van
algemeenen vrede te doen zegevieren over de elementen van onlust en tweedracht."
Sinds verliep één jaar! Ironie der Geschiedenis!

UITVOERVERBOD ROGGE.

775 Het uitvoerverbod van rogge, dat dezer dagen werd ingetrokken, is weder

uitgevaardigd.

BEURSWET.

780 De conferentie der Commissie van Rapporteurs inzake de Beurswet, gisteren met Minister Treub gehouden, duurde vier uren. Het overleg is nog niet afgelopen.

RAAD VAN STATE.

De Raad van State kwam heden in buitengewone vergadering bijeen.

785 **INVOER VAN GRAAN.**

Op het oogenblik kan er geen sprake zijn van het betrekken van graan uit Engeland. Wet echter zullen dezer dagen voor rekening der Regeering contracten worden afgesloten, om tarwe uit Amerika te betrekken. De eerste lading daarvan zal in de tweede helft van September kunnen binnenkomen. Daarna zal geregeld voorzien kunnen worden in de binnenlandsche behoefte aan Amerikaansche tarwe en meel. Thans is de 790 tarwe- en tarwemeel-voorraad in ons land nog voor 2 à 3 weken voldoende. Het zal dus noodig zijn daarmede zeer zuinig om te gaan tot half September.

AMERIKAANSCH REIZIGERS.

795 Hedenmiddag loopt van 's Gravenhage een extra-trein, om vier à vijfhonderd Amerikanen naar Rotterdam te vervoeren, vanwaar zij naar hun land sloop gaan.

DE OORLOG.

Mechelen door de Duitschers hernomen?

800 TERNEUZEN, 27 Aug. (Part.) Hier wordt verzekerd, dat Mechelen door de Duitschers hernomen zou zijn en de Belgische troepen zich op de Antwerpsche forten weer hebben teruggetrokken.

Russische krijgsgevangenen.

805 DEBREICIEN, 27 Augustus. (Wolffbureau). Gisteren zijn alhier Russische krijgsgevangenen, die in 40 spoorwagens werden vervoerd, aangekomen. Er zijn onder hen één generaal en acht officieren.

De toestand in Servië.

810 WEENEN, 27 Augustus. (Wolffbureau). De "Sud. Slavische Korrespondenz" verneemt uit Sofia, dat in ambtelijke kringen berichten uit Nisch zijn ontvangen van 18 Augustus, luidende, dat de bevolking geen geloof meer hecht aan de valsche telegrammen, welke het Servische hoofdkwartier laat verbreiden, vooral daar de gevolgen van den oorlog steeds duidelijker zich vertoonen. De verwachte invoer uit Griekenland is uitgebleven 815 en er heerscht gebrek aan meel, zout, geconserveerde waren en verplegingsartikelen. Honderden gewonden, die naar het binnenland werden gebracht, vinden noch verpleging noch onder dak. Er heerschen uit gezondheidsoogpunt schrikkelijke toestanden en het gevaar voor epidemies is niet denkbeeldig. Bij massa's vlucht de bevolking uit het grensgebied en verergert aldus nog den toestand. De prijzen van woningen en 820 levensmiddelen zijn buitengewoon gestegen. Zeer ontgoocheld is de bevolking, doordat Rusland tot nu toe nog geen hulp zond alleen eenige Russische officieren en vrijwilligers zijn aangekomen.

DUITSCH KUISER IN DE LUCHT GEVLOGEN.

825 BERLIJN, 27 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent). Ik verneem zoeven van den marine-staf, dat gisteren de kleine kruiser "Magdeburg" in de Finsche golf te midden van een dikken nevel aan den grond vastgeraakt is. Een zeer sterke Russische strijdkracht wilde het schip aanvallen, doch de kapitein liet het in de lucht vliegen. Het grootste gedeelte der bemanning werd gered en bevindt zich op reis naar 830 Duitse havens.

BERLIJN, 27 Augustus (Wolffbureau). Het departement van Marine deelt mede, dat een kleine kruiser, nl. de "Magdeburg" in de Finsche golf bij het eiland Odensholm in den mist aan den grond geraakt is. Het verlenen van hulp door andere schepen was door 835 den dikken mist onmogelijk. Daar het niet gelukte, het schip los te krijgen, liet men het, toen een overmacht van Russische schepen wilde ingrijpen, in de lucht springen en aldus vond het een eervollen dood. Onder vijandelijk vuur werd het grootste deel van de bemanning door de torpedoboot V 26 gered. De verliezen van de "Magdeburg" en van de V 26 zijn nog niet geheel bekend. Tot nu toe is gemeld, dat er zijn 17 dooden, 840 21 gewonden en 85 vermisten, waaronder de commandant van de "Magdeburg". Heden zullen de geredden naar een Duitse haven worden vervoerd.

Protest van een Engelschman.

845 WEENEN, 27 Aug. (Wolffbureau). De bladen publiceeren een artikel van den Engelschman
Brook, die sedert tientallen van jaren in Weenen woont. Brooks spreekt zijn
verontwaardiging uit over de houding van Engeland jegens Oostenrijk en verklaart, dat
niet alleen de te Weenen wonende Engelschen doch ook het grootste gedeelte van het
Engelsche volk de politiek van de tegenwoordige Engelsche regeering veroordeelt en
850 nooit kon denken, dat Engeland met Oostenrijk-Hongarije, waarmee het steeds
vriendschappelijke betrekkingen onderhield, in oorlog zou geraken. Gewezen wordt
hierbij op aartshertog Franz Ferdinand, die in 1913 na zijn terugkeer uit Engeland
herhaaldelijk zijn sympathie voor dat land te kennen gaf. Brooks heeft,
verontwaardigd over Engeland's bedrijf, dadelijk na de oorlogsverklaring van Engeland
aan Oostenrijk-Hongarije, hoewel hij 73 jaar is, zich als Oostenrijker doen
855 naturaliseeren.

Fransche mishandelingen?

860 STRAATSBURG, 27 Aug. (Wolff-bureau). De tolbeambte van Saales heeft aan de
keizerlijke toldirectie het volgende beëdigde protocol overhandigd: Nadat den 11n
Augustus de Franschen Saales waren doorgetrokken, verschenen Fransche gendarmen en
namen acht vrouwen van beampten en twintig kinderen, onder wie eenige van drie weken,
mede. Zij werden op twee ossenwagens naar St. Dié gebracht, waar zij bij een fabriek
werden afgeladen. Wat verder van hen geworden is weet men niet.

865 **Dorp platgeschoten.**

STRAATSBURG, 27 Aug. (W. B.) De "Möhringer Nachrichten" melden uit Dahlheim in
Lotharingen: Nadat op 20 Aug. onze troepen uit de huizen in den rug beschoten waren
geworden, is bevel gegeven het dorp plat te schieten en met den grond gelijk te
870 maken. Dahlheim lag in het district Chateau Salines en had 286 inwoners.

Laatste Berichten.

DE OORLOG.

Een Hollandsche spion?

875 ANTWERPEN, 28 Augustus. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent.) Alhier is een
Hollander gearresteerd onder verdenking van spionage. De naam is Zeldenrust. Hij is
een persoon, die hier in Antwerpen zijn domicilie heeft, doch tijdens den oorlog naar
Holland was getrokken. Zijn terugkomst alhier, waar hij papieren in orde bracht,
wekte argwaan. [Bij onderzoek bleek ons, dat deze persoon een broeder is van mr. A.
Zeldenrust, te Amsterdam. Hij verbleef te Zandvoort en was gisteren naar Antwerpen
880 teruggekeerd, om enkele zaken in orde te maken. Mr. A. Zeldenrust heeft zich in
verbinding met onzen minister van Buitenlandsche Zaken gesteld, teneinde de
vrijlating van zijn broeder te verkrijgen. Red.]

De Paters Trappisten in den Elzas.

885 BERLIJN, 27 Augustus. (Eigen bericht. Vertraagd.) De bladen bevatten bijzonderheden
over het gebeurde in het trappisten-klooster Oelenberg in den Elzas. De abt van dit
klooster deelde o.a. mede: "Ons gebouw stond midden op het gevechtsterrein, zoodat er
dan ook geen ruit heel bleef. Voor den slag kwamen de Franschen het klooster binnen
en gedroegen zich daar als heer en meester. De voorraad eten en drinken werd duchtig
890 aangesproken en op allerlei wijzen werden de paters gehoond. Doch intusschen ging het
gevecht voort, de granaten sloegen de muren van het klooster op vele plaatsen stuk en
weldra drongen de Duitsche troepen het gebouw binnen onder een overwinnend hoera-
geroep. Dadelijk werden de Fransche soldaten ontwapend en gevangen genomen. Toen de
895 strijd was uitgewoed, werden honderd twintig gewonden opgenomen: het klooster was
plotseling herschapen in een ambulance, waar broeders en paters – onder wie toevallig
twee het artsdiploma bezaten – hun beste zorgen aanwendden." De paters zijn afkomstig
uit Westphalen, Rijnland, Baden, Würtemberg, Hohenzollern en slechts eenige uit den
Elzas. Eenige paters hebben zelfs als officier in het Duitsche leger gediend.

900 **Keizer Frans Jozef aan Keizer Wilhelm en generaal Moltke.**

WEENEN, 28 Aug. (W. B.) Keizer Frans Joseph heeft aan Keizer Wilhelm het volgende
telegram gezonden: "De schitterende, verpletterende overwinningen, welke het Duitsche
leger onder uw opperste leiding heeft behaald, vindt haar oorzaak in den ijzeren wil,
waarmede gij het machtige zwaard scherptet en zwaaidet. Aan den lauwerkrans, die u
905 als overwinnaar tooit, wil ik het hoogste militaire eerbewijs, dat wij bezitten,
toevoegen. Ik verzoek u, het grootkruis van de Maria Theresia-orde als teeken mijner
hooge waardeering van onze trouwe wapenbroederschap aan te willen nemen. De insignes

zullen u door een bijzonderen afgezant worden gebracht, zoodra u dit gelegen komt. Wetend, hoezeer gij en uw leger den genialen arbeid van den generaal Von Moltke weten te waardeeren, verleen ik dezen het commandeurskruis van de Maria Theresia-orde."

Een lofspraak op het Britsche leger.

LONDEN, 28 Aug. (Reuter). Generaal Joffre heeft aan generaal French een telegram gezonden, waarin hij verklaart, dat het Britsche leger zonder aarzelen zijn geheele kracht heeft gericht tegen zeer overmachtige vijanden. "Het toonde in zijn taak een toewijding, energie en volharding, waarover ik mijn waardeering moet uitspreken", zegt de Fransche opperbevelhebber.

Russische vijandschap tegen Duitschland en Oostenrijk.

Naar de Peterburgsche correspondent van de "Times" meldt, heeft de Tsaar besloten, dat aan de Duitsche en Oostenrijksche keizers en overige Duitsche vorstelijke personen het recht zal worden ontzegd, voortaan eere-kolonel te zijn van een Russisch regiment of Russische decoraties te dragen. Tevens heeft de Tsaar het Russische officierskorps verboden Duitsche of Oostenrijksche ordeteekenen te dragen. Een dergelijke maatregel is nog in geen enkelen oorlog genomen.

EEN OFFICIEELE MEDEDEELING DER FRANSCHER REGERING.

PARIJS, 28 Aug. (Reuter.) Een mededeeling van den minister van oorlog, dato 27 Aug. 's avonds 11 uur, luidt aldus: "In de Vogezen hervatten de Franschen de aanvallende beweging en wierpen de Duitsche strijdmacht terug, die hen gisteren had doen terugtrekken op Saint Dié. De Duitschers bombardeerden en plunderden Saint Dié, een open stad. Longwy, een zeer oude vesting, wier garnizoen bestond uit één bataljon en die sinds 3 Aug. gebombardeerd werd, capituleerde heden na 24 uren tegenstand te hebben geboden. De helft van de bezetting sneuvelde of werd gewond. Luitenant-kolonel Darche, de gouverneur van Longwy, is benoemd tot officier van het Legioen van Eer vanwege zijn heldhaftig gedrag.

De Russen nabij Koningsbergen.

SINT-PETERSBURG, 28 Aug. (Reuter.) Het Telegraaf-agentschap meldt: "Onze troepen naderen de vesting Koningsbergen, de voorposten en de garnizoens in het Oosten voor zich uitdrijvende. Gemeld wordt, dat de Russische troepen tal van overgangen bezet hebben over de rivier de Alle. De Russische troepen zijn in nauw contact met de Oostenrijksche troepen te Stop. Op den 26en leverden de Russische troepen succesvolle gevechten nabij Tomaschoff en Monastyszyska.

Rondom Namen.

HOEY, 27 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) Ik ben ondanks de meest energieke pogingen niet verder kunnen doordringen dan tot Hoey, dat aan verschillende zijden in brand staat. De bewoners zijn gevlucht. Ik zend dit telegram via Maastricht. Te Hoey hoorde ik uit de richting Namen nog duidelijk kanongebulder. Zeer vele vluchtelingen uit Namen en omstreken, heb ik gesproken. Zij verzekerden mij, dat nog niet alle forten -- wel de meeste -- door de Duitschers genomen zijn. Het nemen van de stad en de direct daarom heen liggende forten moet ontàjetende [?], ja ongelooflijk ontzaglijke offers aan de Duitschers gekost hebben. De bevolking was reeds tien dagen geleden aangezegd, de stad te verlaten. Toen daarna een groote troepenmacht der Duitschers den 24en Augustus de stad bezette, moet vanuit de forten langs electriche geleiddraden een geweldige explosie zijn verwekt van den geheel ondermijnden grond. Het bericht der slachting, welke aldus werd aangericht, is ook doorgedrongen tot de Duitsche soldaten, die van uit Luik nog steeds in de richting Namen oprukken. De katholieken onder hen hebben in zeer groeten getale gisteren, Dinsdag en Woensdagmiddag in de kathedraal hun biecht gesproken. Zij communiceerden bij bijzondere dispensatie onmiddellijk daarna. Ze zijn overtuigd, slechts den dood tegemoet te gaan.

Na den dood des Pausen.

Het Testament.

ROME, 28 Augustus. (Speciale dienst van Stefani.) Het eigenhandig testament van Pius X is op wit papier met doorschijnend wapen van den H. Stoel, geschreven. De Paus begint met zijn ziel in de hulp van de H. Maagd aan te bevelen, en geeft vervolgens aan zijn opvolger eenige beschikkingen omtrent legaten. Het testament zal worden openbaar gemaakt en zal in het licht stellen, hoe weinig de Paus om aardsche goederen gaf. Hedenochtend hadden in de St. Pieter de laatste lijkdiensten voor den Paus plaats. Om twee uur komen de Kardinalen weer bijeen voor hun dagelijksche

vergadering. De Kardinalen Amette, Luçon, Sévin en Cavallari zijn aangekomen.

975

Vorbereiding van het Conclave.

Aan de eerste officieele vergadering van de Congregatie der Kardinalen namen gisteren 48 leden van het H. College deel; voor iederen kardinaal werd een vertrek bij loting aangewezen.

980

ROME, 28 Augustus. (Speciale dienst van Stefani.) De "Tribuna" zegt, dat de kardinaal-kamerling een beperkt aantal toegangsbewijzen had verleend voor het pauselijk paleis, o.a. aan eenige journalisten. Met ingang van heden werd echter besloten, alle toegangsbewijzen, zelfs die, welke aan katholieke journalisten waren verstrekt, in te trekken. Heden zijn te Rome aangekomen de Kardinalen Bauer, Bourne, Gasquet, de Cabrières en Logue. Volgens de "Tribuna" zal het testament van Z. H. Pius X niet openbaar gemaakt worden, daar het niet het karakter heeft van een eigenlijk testament, doch meer aanbevelingen bevat van oeconomischen aard. De "Osservatore Romano" deelt mede, dat het H. College aan Mgr. Misiciatelli de waardigheid van gouverneur van het Conclave zal opdragen. De Spaansche kardinalen de Cos y Macho Almaraz y Santos, de Herrera y de la Iglesia en de patriarch van Lissabon, Mendesbello, zijn te Genua aangekomen aanboord van de transatlantische stoomboot "Buenos Aires" en vervolgen hun reis naar Rome. De aartsbisschop van Marseille, Z. Em. kardinaal Andrieu is Vintimiglia gepasseerd en op weg naar Rome.

995

DE OORLOG.

De opmarsch der Duitschers. - De toestand in Oost-Pruiſen. - Veelzijdige inlichting. - Allerlei oorlogsberichten.

1000

De opmarsch der Duitschers.

De omſtandigheid dat "de gebeurtenissen bij Longwy" - zoo wordt in een officieele mededeeling van de Fransche regeering euphemistisch de val dezer vesting en de nederlaag van het leger der verbondenen aldaar genoemd - "verwarring en wijziging hebben gebracht in de maatregelen genomen met het oog op de ontwikkeling der latere krijgsoperaties" bewijst, dat dit succes der Duitschers door de Franschen evenmin voorzien was als de Duitschers den heldhaftigen tegenstand der Belgen bij Luik hadden verwacht. De verwarring in Fransche kringen schijnt zelfs zeer groot te zijn, te oordeelen naar het feit dat èn generaals afgezet èn de militaire gouverneur van Parijs vervangen èn de samenstelling der regeering gewijzigd is. Van de nieuwe plannen lekt natuurlijk niets uit. Zij worden streng geheim gehouden, zoodat dan ook de Belgische generale staf te Antwerpen gisteravond geen enkele officieele mededeeling te verstrekken had omtrent de momenteele posities der verbondenen. Wat den opmarsch van het Duitsche leger betreft daaromtrent heeft de thans onzen lezers ongetwijfeld welbekende generaal-kwartiermeester Von Stin het volgende overzicht laten publiceeren: "Het Duitsche westelijke leger drong negen dagen na de voltooiing van zijn opmarsch onder voortdurende zegenrijke gevechten op Fransch gebied door. Van Kamerrijk tot de Vogezen werd de vijand overal verslagen. "Hij bevindt zich in vollen terugtocht. De grootte van zijn verliezen aan gevallenen, gevangenen en tropeeën kon nog niet geheel worden overzien door de reusachtige uitgestrektheid der slagvelden in een voor een deel onoverzichtelijk bosch- en bergland. Het leger van generaal Von Kluck wierp het Engelsche leger bij Maubeuge terug en viel dit leger ten Z.W. van Maubeuge met een omtrekkende beweging opnieuw aan. "De legers van de generaals von Bülow en "Freiherr von Hausen versloegen ongeveer acht legerkorpsen der Fransche en Belgische troepen tusschen de Sambre en Namen aan de Maas in gevechten, die eenige dagen duurden, volledig. Zij vervolgen ze thans oostelijk voorbij Maubeuge. "Het leger van den kroonprins van Beieren werd bij een vervolging in Lotharingen door nieuwe vijandelijke troepen uit de positie van Nancy en uit zuidelijke richting aangevallen, joch sloeg dezen aanval terug. Generaal v. Heeringen zet de vervolging in de Vogezen naar het zuiden voort. De Elzas is door den vijand ontruimd."

1030

Ook blijkt uit zijn rapport, dat het binnen ie stelling Antwerpen in garnizoen liggende Belgische leger een aanval heeft gedaan op de Duitsche verbindingslinien in de richting van Brussel en op het zoogenaamde observatieleger, hetwelk Antwerpen van het zuidelijke oorlogstooneel afsluit. "Doch", verzekert het rapport, "de Duitschers versloegen deze troepen, maakten vele gevangenen en namen kanonnen. De Belgische bevolking nam schier overal aan de gevechten deel. Daarom worden de strengste maatregelen genomen ter onderdrukking van dit francfireurs- en bendenwezen". De Duitschers beginnen reeds eenigermate te gevoelen wat het beteekent lange verbindingslijnen te onderhouden. Want, zegt ie kwartier-meester von Stein, de verzekering der étappé-liniën moest tot dusver aan de legerkorpsen worden

1035

1040 overgelaten. "Daar deze echter de voor den verderen opmarsch met dit doel
 achtergelaten troepen noodzakelijk in het front moeten gebruiken (blijkbaar van wege
 de geleden zware verliezen Red.), beval de keizer de mobilisatie van den landstorm,
 die dienen zal ter verzekering der étappé-liniën en van de bezetting van België. "Dit
 1045 onder Duitsch bestuur komende land zal gebezigd worden voor alle legerbehoefden om
 het eigen land te ontlasten." Wat het nieuwe Duitsche bestuur in België betreft, - de
 "Vossische" noemt veldmaarschalk von der Goltz naast generaal graaf Haeseler den
 meest populairen militair. Met het civiel bestuur is als "Verwaltungschef", naar men
 weet, belast de regeeringspresident van Aken, dr. von Sandt. Hem zullen terzijde
 1050 staan de "Oberregierungsrat" von Wussow uit Kassel, landraad dr. Kaufmann uit
 Enskirchen, "Justizrat" Karl Trimborn, lid van den Rijksdag, uit Keulen,
 "Legationsrat" Kempff, die vóór en oorlog consul te Brussel was, benevens
 burgemeester von Loebell uit Oranienburg, terwijl nog verschillende andere ambtenaren
 benoemd zullen worden o.a. technici op het gebied van mijn- en bouwbeheer. Intusschen
 1055 deelt ook de Parijsche "Temps" in de bezorgdheid, waarvan - naar wij gisteren
 mededeelden - de Londensche "Times" reeds blijken gaf. Doch het Parijsche blad troost
 zich en zijn lezers met de gedachte aan het voortrukken der Russen in Oost Pruisen en
 den invloed, die daardoor zal worden uitgeoefend op de Duitsche legermacht in
 Frankrijk. "Wij moeten", zegt het blad, "niet uit het oog verliezen dat het Russische
 1060 leger gestadig voortrukt en elken dag grooter wordt. Het telt thans dertien
 legerkorpsen aan het front en zal er weldra dertig hebben. Duitschland beschikt aan
 de Oostgrens bij lange na niet over de noodige krachten om de Russen tegen te houden.
 Ziedaar de oorzaak van de hevigheid der aanvallen in Noord-Frankrijk. Duitschland zal
 onvermijdelijk gedwongen worden een vermindering te houden onder de troepen die het
 1065 tegenover de onze heeft gesteld". Dat is best mogelijk!

De toestand in Oost-Pruisen.

Keizer Wilhelm, den benarden toestand waarin Oost-Pruisen zich tengevolge der
 Russische invasie bevindt, kennende, heeft ter bemoediging der bevolking aldaar, dato
 27 Augustus uit het groote hoofdkwartier door middel van het Pruisische
 1070 staatsministerie het volgende telegram laten publiceeren: "De beproeving van mijn
 trouwe provincie Oost-Pruisen door het binnendringen van vijandelijke troepen vervult
 mij met hartelijke deelneming. Ik ken den in nog moeilijker tijd betoonden
 onwankelbaren moed mijner Oost-Pruisen te goed om niet te weten, dat zij steeds
 bereid zijn op het altaar van het vaderland goed en bloed te offeren en de
 1075 verschrikkingen van den oorlog manhaftig te dragen. Het vertrouwen in de
 onweerstaanbare macht van ons heldhaftig leger en het onwankelbare geloof aan de hulp
 van den levenden God, die het Duitsche volk in zijn rechtvaardige zaak en noodweer
 tot dusver zulk een wonderbaarlijken bijstand heeft verleend, zullen niemand doen
 wankelen in het vertrouwen oopen spoedige bevrijding van het vaderland van de
 1080 vijanden eromheen. Ik wensch echter, dat alles wat tot leniging van den huidigen nood
 in Oost-Pruisen, zoowel die van de van hun erf verdrevenen als ook die der in hun
 bezit en beroep gestoorde bevolking geschieden kan, als een daad van dankbaarheid van
 het vaderland dadelijk ter hand worde genomen. "Ik draag aan het staatsministerie op
 om in vereeniging met de autoriteiten, de provinciale en stedelijke vereenigingen en
 1085 de hulpvereenigingen op verschillend gebied ingrijpende maatregelen te nemen en mij
 rapport uit te brengen over hetgeen geschiedt." Volgens mededeelingen van de
 Russische legatie te 's Gravenhage wordt het Russische offensief in Oost-Pruisen met
 succes voortgezet. "Heden - 26 Aug. -" zoo luidt het uit Sint Petersburg ontvangen
 bericht, "hebben wij de steden Tilsit, Nordenburg, Bisschofsburg, Sensburg en het
 1090 station van Rothflis bezet.

In Oost-Galicië hebben wij de Oostenrijksche achterhoede teruggedreven naar den
 overkant van de rivier Zolotaya Lipa." Intusschen beijvert zich het persbureau
 Björnson te Berlijn om tegenover de Russische lezing een andere ingang te doen vinden
 (men kan dan zelf uitzoeken aan welke lezing men de voorkeur belieft te geven). "De
 1095 in Berlijn aangekomen vluchtelingen uit Oost-Pruisen, die huis en hof verlaten hebben
 om de ruwheden der Russische oorlogsvoering te ontgaan, hebben door verspreiding van
 niet te controleeren geruchten zekere onrust onder de bevolking gewekt, die misschien
 ook in het buitenland is doorgedrongen. Verder heeft een vertegenwoordiger van den
 generalen staf de pers opnieuw de verzekering gegeven, dat de militaire toestand in
 1100 het Westen en ook in het Oosten reden geeft tot tevredenheid, en daar men zich
 intusschen in binnen- en buitenland overtuigen kan, dat een verklaring van de
 Duitsche militaire overheden zich steeds door feiten dekt, zal men deze verzekering
 kunnen vertrouwen. "Vermoedelijk zullen op het oostelijk oorlogsterrein
 gebeurtenissen van beslissende beteekenis nog vóór het eind van deze maand plaats
 1105 vinden." Van Oostenrijksche zijde wordt ambtelijk gemeld dat "de barbaarsche wijze

van oorlogvoeren der Russen niet alleen op vreemd, doch ook op eigen grondgebied wordt toegepast, zoodat de bedreigde bevolking de Oostenrijksche overwinnaars als bevrijders begroet. Volgens betrouwbare berichten woeden in gedeelten van Odessa onlusten. De Mahomedanen in den Kaukasus weigeren krijgssdiensten. Matrozen komen in opstand tegen het uitloopen der oorlogsschepen". Ook over den slag bij Krasnik – waaromtrent de Russen het stilzwijgen bewaren – weten de oorlogscorrespondenten der Weensche bladen grootsche en schoone bijzonderheden te verhalen. Zij verzekeren dat het Russische legerkorps door de betere leiding en den scherp aanval der Oostenrijksche troepen, op één front geworpen is, hetgeen de verzameling der strijdkrachten zeer moeilijk maakt. En zij verklaren eenstemmig, dat de houding der Oostenrijksche troepen boven allen lof verheven is en dat hunne prestaties te meer lof verdienen, daar vóór dezen beslissenden driedaagschen slag moeilijk terrein ingenomen diende te worden."

1120 **Veelzijdige inlichting.**

De wijze waarop de Russen de bevolking van Oost-Pruisen over den algemeenen oorlogstoestand inlichten, wordt op typische wijze geïllustreerd door den inhoud van biljetten, welke Russische vliegers hebben laten neervallen boven Neidenburg, en die aldus luidt: "Aan de militairen en inwoners van Oost-Pruisen. Het Duitsche leger is bij Luik verslagen, 20,000 dooden en een kanon op het slagveld achterlatend. Hetzelfde lot wedervoer het Oostenrijksche leger bij Sokal, dat eveneens veel dooden had en een kanon verloor. "Bij Stolpen leden de Duitschers eveneens een gedeeltelijke nederlaag. "Bovendien heeft Japan aan Duitschland in het Verre oosten den oorlog verklaard. "De Oostenrijksche vloot is door de Franschen vernietigd. "De Polen volgen zeer bereidwillig den oproep der Russische regeering, om Posen en Galicië met het koninkrijk Polen te vereenigen."

De commandant van een Russisch legerkorps."

"Van een legerkorps!" Zou generaal Rennenkampf, die op de Russisch-Pruisische grens de Russische ruitery aanvoert – en die er, al was het alleen maar uit den Russisch-Japanschen oorlog, een reputatie op na te houden heeft – zich laten verleiden tot het verspreiden van dergelijke deels dubbelzinnige, deels onbenullige, deels beslist-leugenachtige beweringen?... Wij hebben juist deze vraag neergeschreven, of daar komt ons een officieele mededeeling van het Petersburgsche telegraafagentschap kondschap doen van het volgende: "Op den 25sten Augustus ontwikkelden wij in Oost-Pruisen en in Galicië onze aanvallende beweging met het grootste succes, terwijl de Duitschers zich haastig terugtrokken naar Koningsbergen en Allenstein. In Galicië rukken onze troepen met groote beslistheid voort naar Lemberg en naderen snel de stad. Onze cavalerie verjaagt overal den vijand van het front onzer aanvalslinie en heeft herhaalde ontmoetingen met de Oostenrijkers, die telkens verslagen en uiteengejaagd worden." Het wachten is nu weer op een Oostenrijksch of Duitsch bericht, waarvan de inhoud tegen dit telegram lijnrecht indruischt!

BINNENLAND.

1150 Amsterdam, 28 Augustus

EXPORT NAAR JAVA.

De Ned.-Indische Handelsbank deelt mee, dat zij telegrafisch de meening van haar hoofdagent te Batavia heeft gevraagd omtrent een door vele exporteurs naar Java tot haar gerichte vraag, in hoeverre een hervatting van den tijdelijk zeer verminderden export raadzaam wordt geacht. Het ontvangen antwoord toont aan, dat over het algemeen de toestand van den handel op Java gezond is, dat de nakoming van de accept-verplichtingen regelmatig geschiedt en dat een hervatting van den aanvoer op Java wenschelijk geacht wordt, met uitzondering van lijnwaden en katoenen goederen, waarvan de voorraden nog eerder te groot zijn.

1160

WERKLOOZENVERZEKERING.

In aansluiting aan hetgeen door den minister van Landbouw, Nijverheid en Handel Woensdag in de openbare vergadering van de Tweede Kamer der Staten Generaal is medegedeeld omtrent voorstellen over de werkloozenverzekering, door hem aan gemeentebesturen gedaan, zijn wij in staat gesteld daaromtrent het volgende mede te deelen: Aan de Besturen van gemeenten, waar een werkloosheidsfonds bestaat, is aldus geschreven: "De vraag zal in deze dagen ook bij uw gemeentebestuur zijn gerezen, hoe er te handelen is met den gemeentelijken steun aan de werkloozenverzekering. De Regeering is overtuigd dat het van 't grootste belang is de bestaande door de arbeiders getroffen voorziening tegen werkloosheid ook thans in stand te houden. Ofschoon tot heden van rijkswege geen middelen hiertoe beschikbaar waren gesteld, is

1170

Naspeuringen van Paul Theelen: 28 augustus 1914

de Regeering daartoe aangezocht en, voorgelicht door den werkloosheidsraad, bereid om als noodmaatregel thans hiertoe tijdelijk over te gaan. Zij meent echter in dubbelen zin op de hulp van uwe gemeente te mogen rekenen. Allereerst doordat ook van
1175 gemeentewege de financieele steun zoo breed mogelijk worde opgevat, en daarnaast doordat de gemeente bij de uitvoering van den noodmaatregel zich bereid toont er toe mede te werken de rijkshulp op praktische wijze aan te wenden. Wijl in deze dagen
1180 groote aantallen personen ondersteuning zullen verkrijgen, meent de Regeering, dat in elk geval een geldelijke steun verleend mag worden aan ieder, die door het regelmatig betalen eener premie voor de werkloozenverzekering getracht heeft den nood af te wenden. De Regeering acht het billijk zoo noodig met tijdelijke terzijdestelling van bestaande bepalingen, het recht op eene uitkeering in dezen abnormalen tijd toe te kennen aan ieder, die gedurende ten minste drie maanden contributie aan een werkloozenkas heeft betaald, ook wanneer die kas niet bij het gemeentelijk
1185 werkloozenfonds was aangesloten. Waar die uitkeering zou voortduren, zoolang de buitengewone omstandigheden blijven bestaan, of zoolang de noodmaatregel kan blijven gelden, en dus niet gebonden is aan een maximum, daar is het ook billijk de uitkeering weer te hervatten voor de werklooze leden van een kas, die reeds tevoren langer dan de gestelde termijn een uitkeering genoten. Uit een en ander zullen extra
1190 kosten, zoowel voor de werkloosheidskassen als voor het gemeentelijk werkloozenfonds voortvloeien, waarin de Regeering bereid is ten minste voor de helft bij te dragen. Bovendien meent de Regeering, dat verder moet worden gegaan. Bij de thans zoo omvangrijk optredende werkloosheid is te vreezen, dat de kassen slechts kort aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Houden zij met de uitkeeringen op, zoo vervalt ook de
1195 bijslag uit het gemeentelijk fonds. Er zou daarom wellicht een neiging ontstaan, de werklooze leden van de kassen te verwijzen naar de hulp der steuncommissies. Voor deze commissies zal het echter van groote waarde zijn, indien een kern der arbeiders hulp kan blijven vinden bij de kassen. De Regeeringmeent, dat er reden is om de volgende eenvoudige en op een enkele uitzondering na uniforme regeling in deze
1200 moeilijke dagen tijdelijk toe te passen. Het recht op uitkeering gaat in acht dagen, nadat de werkloosheid is aangevangen. Uitkeering wordt gegeven aan de verzekerden, die ouder dan 18 jaren zijn, na drie maanden contributiebetaling. De uitkeering bedraagt: f5 of f6 voor gehuwden en kostwinners; f4 of f5 voor anderen. Welk der twee bedragen geldt, zou dan door uw bestuur zijn vast te stellen. Personen
1205 beneden 20 Jaar, die ongehuwd en geen kostwinner zijn, ontvangen de helft. De kosten van deze uitkeeringen worden gedragen voor de helft door de kas, voor de andere helft als bijslag door het gemeentefonds. Voor wat betreft de uitkeeringen aan personen, die daarvoor krachtens de reglementen der kassen of van het fonds nog niet, of niet meer in aanmerking komen, is hiervoor reeds aangegeven, dat die ten minste voor de
1210 helft voor rijks rekening kunnen worden verstrekt. Zoodra het vermogen der kas daalt tot minder dan 25 pCt. van het saldo op 1 Augustus 1914, zal de geheele uitkeering geschieden op rekening van het gemeentefonds. Het bedrag, waarmede de uitgaven van het, fonds overschrijden 75 pCt. van het door de gemeente vastgestelde krediet, zal ten minste voor de helft door het Rijk worden vergoed. Door deze regeling zal het
1215 Rijk tenminste de helft van de buitengewone risico's betalen, terwijl èn de kas èn het fonds een reserve behouden voor den tijd, wanneer de bijzondere toestanden zullen zijn opgeheven. Om hunne leden van de voorgestelde noodregeling te doen profiteren, zouden de kassen moeten zijn ingeschreven bij het gemeentelijk werkloozenfonds, of wel zich zoo spoedig mogelijk daarbij moeten aanmelden, opdat door dit fonds de
1220 controle kan worden uitgeoefend. De toelating zou echter afhankelijk moeten zijn van enkele eenvoudige eischen, eventueel met tijdelijke schorsing van de bestaande bepalingen. Die eischen zouden zijn: 1o. contributieplicht voor alle leden tusschen 16 en 60 jaar; 2o. het voortgaan met het storten der contributies aan de werkloozenkas door de nog werkende leden; 3o. het storten van een nader goed te
1225 keuren bedrag in een werkloozenkas, indien de vereeniging zoo'n afzonderlijke kas er niet op na hield; 4o. het aanvaarden van de controle door het werkloozenfonds; 5o. De plicht der werkloozen om "passend" werk te aanvaarden ook buiten hun woonplaats mits niet beneden het standaardloon ter plaatse waar werk is aangeboden. Dientengevolge moet de werklooze zich bij een arbeidsbeurs doen inschrijven. Teneinde voor de
1230 verzekering der leden van nationale bonden niet onnoodig de administratie van het hoofdbestuur te verzwaren, moet er geen verhindering zijn, dat de werkloosheidskas van een nationale vereeniging, voor zoover het betreft de leden, in de betrokken gemeente toegelaten wordt. Bovendien zou zoo'n werkloosheidskas ook aanspraak mogen maken op de uitkeering voor leden buiten de betrokken gemeente, maar in de
1235 onmiddellijke nabijheid daarvan gevestigd. De kosten, die daarvoor aan het werkloozenfonds werden veroorzaakt, zouden geheel voor Rijksrekening te zijn. Indien er over de toepassing dezer regeling tusschen het werkloozenfonds en de kassen geen

overeenstemming zou worden verkregen, ware de beslissing te aanvaarden na een door mij aan te wijzen arbiter. Ten slotte zij nog opgemerkt, dat de kassen in dezen tijd
1240 bezwaarlijk de uitkeeringen kunnen "voorschieten," en dat door de gemeente omtrent de uitbetaling van den bijslag zoodanige maatregelen zouden genomen moeten worden, dat de kassen over de middelen beschikken, om de uitkeeringen te betalen.
Het zal wel niet noodig zijn de aandacht van uw bestuur er op te vestigen, dat het in werking stellen van bovenbedoelde regeling zeer snel zal moeten geschieden, opdat de
1245 steuncommissies er mede rekening kunnen houden. Waar in dit schrijven sprake is van "ten minste" de helft, ligt de bedoeling voor, dat de extra-uitgaven zooveel mogelijk gelijk gedragen zullen worden door het Rijk en de gemeente, op grond van het belang dat de gemeente heeft om de beste onder hare arbeiders te steunen. Indien er echter
1250 bijzondere omstandigheden, aanwezig zijn, die voor een hogere Rijksbijdrage pleiten, is de Regeering bereid, die in nadere overweging te nemen. Ik vertrouw, dat Uw gemeentebestuur genegen zal zijn het in dit schrijven vervat voorstel te aanvaarden en houd mij aanbevolen daarover zoo spoedig mogelijk bericht van U te ontvangen." Aan een groot aantal overige gemeenten, waar vakverenigingen zijn met werkloosheidskassen werd het navolgende schrijven gericht: "Aan de twee en dertig gemeentebesturen, die
1255 door het instellen van een werkloozenfonds de verzekering der arbeiders tegen werkloosheid ondersteunden en aanmoedigden, is door mij een schrijven gericht, waarvan een afdruk hierbij is ingesloten. Volgens mij verstrekte gegevens bevinden zich ook in Uwe gemeente een of meer werkloosheidskassen. De Regeering zou het van het grootste belang achten, indien de regeling, zooals die voor de gemeenten met een
1260 werkloozenfonds is voorgesteld, door uw bestuur eveneens zou kunnen worden aanvaard ten behoeve van de werklozenkassen in uwe gemeente, en wel als een noodmaatregel, die uw bestuur aan niets bindt voor de toekomst. De regeling zou ongeveer aldus kunnen zijn: Het bestuur stelt in een tijdelijk werkloozenfonds, waaraan een krediet wordt verleend gelijk aan 75 pCt. van het totaal der saldi, die op 1 Aug. beschikbaar
1265 waren, of der saldi, die voor werkloozenuitkeering beschikbaar zijn gesteld voor de werklozenkassen. Het bestuur van het tijdelijk werkloozenfonds wordt door u benoemd en handelt naar de regelen, zooals die in den overgelegden afdruk van mijn brief van 22 Augustus zijn aangegeven Op die wijze zou ook in uwe gemeente door samenwerking van de gemeente en het rijk aan een kern der arbeiders steun gegeven worden in een
1270 der beste vormen. Gaarne verneem ik zoo spoedig mogelijk, of Uw gemeentebestuur bereid is, het in dit schrijven vervat voorstel te aanvaarden.

Allerlei oorlogsberichten.

DUITSCH BERICHT.

1275 Aan eene mededeeling dd. 26/27 Aug. van de Duitse legatie te 's-Gravenhage wordt het volgende ontleend: "Parijsche berichten over onrust in Berlijn zijn te belachelijk om nog eenige tegenspraak te behoeven. "Met vreugde werd begroet de algemeene internationale oproeping van alle in Duitschland zich bevindende neutralen met het doel een openlijk protest te doen hooren tegen de leugenachtige vijandelijke
1280 stemmingmaking."

BELGISCHE DESERTEURS.

De Belgische legatie meldt: "Bij een wet van 4 Augustus j.l. is een amnestie verleend aan alle Belgische deserteurs; deze moeten voor 4 September a.s. weer in het
1285 Belgische leger aanwezig zijn, zijnde dit de uiterste termijn."

DE VERDEDIGER VAN LUIK TE MAAGDENBURG.

Zondagmiddag kwam generaal Léman, de dappere verdediger van Luik, uit Keulen aan te Maagdenburg. Volgens de "Nordd. Allg. Ztg." bevond zich in zijn gezelschap een
1290 Belgisch adjudant zonder degen, terwijl de generaal zelf de hem door generaal von Emmich teruggegeven degen droeg. Aan het station werd hij ontvangen door eenige Duitse officieren en langs een dubbele rij Duitse soldaten naar een zij-uitgang van het station naar buiten geleid.

1295 **PATRIOTISCHE GEEST IN DUITSCHLAND.**

Uit Berlijn wordt gemeld dat de sociaaldemocratische journalist en afgevaardigde Wilhelm Duwell als oorlogscorrespondent in het hoofdkwartier toegelaten en reeds te velde werkzaam is, terwijl de als bijzondere vijand der socialisten, de bekende
1300 Freiherr Von Bissing, die eens gezworen heeft, bij het uitbarsten van een oorlog alle socialisten onschadelijk te zullen maken(!) thans een proclamatie publiceert, waarin hij het optreden veroordeelt van die leiders van staatsbedrijven, die socialistische arbeiders wegens hun overtuiging weren.

MILLERAND OMHELST JOFFRE.

1305 "Waarde generaal", zoo luidt een schrijven van den nieuwen Franschen minister van
oorlog Millerand aan den opperbevelhebber van het Fransche leger, generaal Joffre,
"op het oogenblik dat ik weer de leiding op mij neem van het ministerie van oorlog,
1310 wensch ik, als mijn eerste daad, aan de troepen, die onder uwe bevelen strijden en
aan hun chefs een betuiging te zenden van bewondering en vertrouwen van de regeering
der republiek en van het land. Frankrijk is verzekerd van de overwinning, omdat het
vast besloten is die te behalen; naar uw voorbeeld en dat van uw legers zal het tot
1315 het einde toe kalmte en zelfbeheersching bewaren, die de voorwaarden zijn voor
succes. Onderworpen aan een ijzeren discipline, die de wet is en de kracht der
legers, is het geheele volk opgestaan voor de verdediging van zijn land en zijne
vrijheden. Van te voren heeft het vastberaden alle beproevingen, zelfs de wreedste,
aanvaard. Geduldig, vasthoudend, sterk in zijn recht en met een vasten wil zal het
volk stand houden. Ik geef u de accolade."

AMERIKANEN EN ROTTERDAM.

1320 Uit een onderzoek naar de oorzaak, waarom zoo heel weinig Amerikanen, die met
extratreinen uit Zwitserland naar ons land worden vervoerd, te Rotterdam afstappen is
den voorzitter van de Vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer, den
heer A. Robertson W. Azn., gebleken, dat een persoon, zich noemende Gustav Cohn, in
1325 den trein te Bentheim stapt, en, zich uitgevende voor den officieelen
vertegenwoordiger van een der Amerikaansche consulaten, de reizigers waarschuwt, niet
naar Rotterdam te reizen. Hij doet die waarschuwing vergezeld gaan van de
mededeeling, dat te Rotterdam niet alleen alle hotels, pensions en particuliere
woningen vol met Amerikanen zijn, doch dat bovendien een 1200 vreemdelingen den nacht
1330 onder den blooten hemel moeten doorbrengen. Zoowel door de politie als door het
bureau voor het vreemdelingenverkeer zijn maatregelen genomen, om deze valsche
voorlichting tegen te gaan. ("N. R. Ct.")

DE "ALICE H" EN DE "HOUTDIJK".

1335 Onze Regeering heeft nog niet vernomen, wie er bij het vergaan der schepen "Alice H"
en "Houtdijk" zijn omgekomen. Vanwege het Departement van Buitenlandsche Zaken is
gisteren opnieuw geseind met verzoek in ieder geval op te geven, waar de geredden
zich bevinden.

ZEDELIJKE GEVAREN.

1340 Men schrijft uit Den Haag aan "De Msb.": Daar zijn er, die de zielzorgers en de
presidenten van militaire vereenigingen van overdrijving verdenken, wanneer deze de
zedelijke gevaren schilderen, waaraan de manschappen in vreemde garnizoenen bloot
staan. Overdreven zij slechts! De laatste weken hebben het echter hier in Den Haag
wel anders uitgewezen. Groote contingenten hebben hier hun verblijf gehad. Thans zijn
1345 een kleine tweehonderd man onder medische behandeling. Nader aanduiden is wel
onnoodig. De talrijkheid en driestheid van het lichte volkje is hier buitengewoon.
Maar zou het in andere groote steden ook niet droevig gesteld zijn? Ongetwijfeld
hebben de officieren tegenover de zedelijke gevaren een opvoedende taak, die we hun
gaarne nog eens aanbevelen. Helaas zijn er onder de superieuren, Goddank zijn het
1350 uitzonderingen, die van hun taak zoo weinig verstaan, dat zij hun minderen in het
kwaad voorgaan. Zoo werden er, bij een der veel en veel te weinige "invallen", in een
verdacht perceel door de politie, niet alleen minderen aangetroffen maar zelfs enkele
officieren in uniform. Nog afgezien van zedelijkheid, hebben zulke superieuren van
het noodige "prestige" geen begrip. Een en ander moge het legerbestuur aansporen,
1355 zooveel het maar kan te waken tegen moreele inzinking van den troep. Vanwege het
gemeentebestuur worden hier reeds verschillende politiemaatregelen getroffen en zint
men op andere middelen.

BUITENLANDSCHE DAGBLADEN.

1360 Zij, die buitenlandsche dagbladen geregeld ontvangen en bereid zijn, deze na lezing
op te zenden aan het Inlichtings-Bureau van den Generalen Staf, gelieven daarvan
schriftelijk te doen blijken met opgave tevens of deze bladen al dan niet worden
terug verlangd; de omstandigheden laten de terugzending niet altijd toe. Aan hen, van
1365 wier aanbod zal worden gebruik gemaakt, wordt daarvan kennis gegeven. Berichten te
zenden: Generalen Staf, Bureau Inlichtingendienst, 's Gravenhage.

IN- EN UITVOER.

Uit Oldambt meldt men d.d. 25 Aug. aan het „N. v. h. N.“: Iemand uit Oldambt, die
zich herhaaldelijk te Nieuwe Schans had overtuigd van den drukken uitvoer, van vee,

- 1370 spek enz. naar Duitschland, heeft daarop de aandacht gevestigd van een Tweede Kamerlid, omdat velen in de provincie Groningen zich bezorgd maken, dat te veel wordt uitgevoerd en straks hier gebrek komt, en vleesch en spek alleen tegen zeer hooge prijzen zijn te krijgen. Bedoeld Tweede Kamerlid heeft het aan hem gerichte schrijven doorgezonden aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel en mr. Treub
- 1375 antwoordde: „Ingesloten ontvangt u het schrijven van den heer terug. U zoudt mij genoegen doen met hem te antwoorden, dat het aan de Regeering bekend is, dat verschillende land- en tuinbouwproducten, alsook vee, varkens enz., uitgevoerd worden naar Duitschland, maar ook naar Engeland en België en dat er op wordt toegezien, dat er voor het binnenlandsch verbruik genoeg overblijft. Ge zoudt hem er verder op
- 1380 kunnen wijzen, dat zulk een uitvoer volstrekt noodzakelijk is; dat daarmede invoer van producten, waaraan ons land groote behoefte heeft, inzonderheid aan steenkolen en graan, wordt mogelijk gemaakt en dat als die invoer niet geschiedde, de werkloosheid met al haar gevolgen nog veel grooter zou worden, dan toch reeds het geval zijn zal.”
- 1385 **DS. A.S. TALMA.**
Naar wij uit de beste bron vernemen, is het bericht onjuist, dat de oud-minister Talma als veldprediker zal optreden. Wel zal hij nu en dan voor de militairen een godsdienstoefening leiden, wat natuurlijk heel iets anders is. We gelooven, dat degene, die het foutieve bericht het eerst in de wereld zond, er niet aan gedacht
- 1390 heeft, dat een veldprediker in staat moet zijn zoo noodig de snelste bewegingen van het leger mede te maken; het moet dus een uitstekend ruiter of fietsrijder zijn. En welke onschatbare qualiteiten deze oud-minister ook bezit, de paardrijkunst of fietskunst is hij, naar we vernemen, niet deelachtig. (Vad.)
- 1395 **BELGISCH BANKPAPIER.**
Het steuncomité voor Belgische vluchtelingen, te Maastricht, had aan baron Fallon, te 's Hage gevraagd of 't niet mogelijk zou zijn van den Belgischen Staat garantie te ontvangen voor het Belgische bankpapier. Vele vluchtelingen hebben papier-geld, doch kunnen het niet gewisseld krijgen. Thans is bericht ontvangen dat de Belgische Staat
- 1400 aan de Nederlandsche Regeering de waarde der bankbiljetten garandeert. Hiervan is kennis gegeven aan de bankiers, zoodat de uitgeweken Belgen zich ruimer zullen kunnen bewegen.